

**ORTAOKUL 5. SINIF SOSYAL BİLGİLER DERS KİTABININ ÖĞRETMEN
GÖRÜŞLERİNE GÖRE DEĞERLENDİRİLMESİ**

Murat TURAN

Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Doç. Dr. Şaban ORTAK

Haziran, 2015

Afyonkarahisar

T.C

AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

İLKÖĞRETİM ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**ORTAOKUL 5. SINIF SOSYAL BİLGİLER DERS
KİTABININ ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİNE GÖRE
DEĞERLENDİRİLMESİ**

Hazırlayan

Murat TURAN

Danışman

Doç. Dr. Şaban ORTAK

AFYONKARAHİSAR 2015

YEMİN METNİ

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “Ortaokul 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabının Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi” adlı çalışmanın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin Kaynakça’da gösterilen eserlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanmış olduğumu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

16/06/2015

Murat TURAN

imza

TEZ JÜRİSİ KARARI VE ENSTİTÜ ONAYI

JÜRİ ÜYELERİ

İMZA

Tez Danışmanı : Doç. Dr. Şaban ORTAK

Jüri Üyeleri : Prof. Dr. Ahmet Ali Gazel

: Yrd. Doç. Dr. Murat KEÇE

İlköğretim Anabilim Dalı Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bilim Dalı tezli yüksek lisans öğrencisi Murat TURAN'nın "**Ortaokul 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabının Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi**" başlıklı tezini değerlendirmek üzere 16/06/2015 tarihinde saat 14:00'da Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Sınav Yönetmeliği'nin ilgili maddeleri uyarınca yukarıda isim ve imzaları bulunan jüri üyeleri tarafından değerlendirilerek kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Ahmet YARAMIŞ
Sosyal Bilimler Enstitü Müdürü

ÖZET

ORTAOKUL 5. SINIF SOSYAL BİLGİLER DERS KİTABININ ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİNE GÖRE DEĞERLENDİRİLMESİ

Murat TURAN

**AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM ANABİLİM DALI**

HAZİRAN 2015

Danışman: Doç. Dr. Şaban ORTAK

Bu çalışma ile 2012 yılı itibariyle eğitim sistemimize getirilen yeni 4+4+4 sistemiyle birlikte, 2014-2015 eğitim-öğretim yılında okutulmak üzere, 2014 yılında yenilenerek basılan 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabının öğretmen görüşlerine göre incelenip değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Bu araştırmanın örneklemini, Afyonkarahisar’da, merkeze bağlı ortaokullarda görev yapan 110 sosyal bilgiler öğretmeni oluşturmaktadır.

Araştırma verileri, “3’lü Likert Tipi Derecelendirme Ölçeği” ile toplanmıştır. Toplanan verilerin analizinde SPSS 18. 0 paket programı kullanılmıştır. Ortaokul 5. sınıflarda okutulan yeni sosyal bilgiler ders kitabına ilişkin, üç boyutta yapılandırılan öğretmen görüşlerini belirlemede, madde bazında frekans (n), yüzde (%) ve ortalama (X) kullanılmıştır. Araştırma bulguları; “tasarım, görsel düzen, fiziksel yapı”, “içerik”, “dil ve anlatım” boyutlarına göre incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal bilgiler, Sosyal bilgiler ders kitabı

ABSTRACT

MIDDLE SCHOOL 5 FIFTH GRADE SOCIAL STUDIES TEXTBOOK EVALUATION FROM TEACHERS' PERSPECTIVES

Murat TURAN

**AFYON KOCATEPE UNIVERSITY
THE INSTITUTE OF SOCIAL EDUCATION
DEPARTMENT OF PRIMARY EDUCATION**

July 2015

Advisor: Assoc. Prof. Dr. Şaban ORTAK

The aim of this study was to evaluate the fifth grade social studies textbook revised in 2014 to the teachers' views. The sample of this study was 110 social studies teachers who worked in secondary schools in the city center of Afyonkarahisar in Turkey.

Data were gathered by using a Likert scale which was three categories. SPSS 18.0 packet program was used to analysis the data. To identify the teachers' views, frequency (n), percentage (%) and mean (\bar{x}) was used. The findings were presented by the dimensions of "design, visual layout, physical structure", "content", "language and expression".

Key Words: Social Sciences, Social Sciences Student Book

ÖNSÖZ

Eğitim-öğretim materyalleri içerisinde önemli ve vazgeçilmez bir yere sahip olan ders kitapları gelecek kuşakların yetişmesinde hayati bir öneme sahiptir. Bu çerçevede eğitim-öğretim sistemimiz içerisinde son derece önemli olan ders kitapları da zamanın ihtiyaçları doğrultusunda yenilenmelidir. Nitekim bu amaçla zaman zaman çeşitli çalışmalar yapılmakta, yeni hazırlanan öğretim programları paralelinde ders kitapları da yenilenmektedir.

Eğitim sistemimizde, 2012 yılında yapılan son değişiklik (4+4+4) sonrasında düzenlenen müfredat doğrultusunda hazırlanan ve 2014-2015 eğitim-öğretim yılında okutulmak üzere 2014 yılında basımı yapılan, yeni 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabının öğretmen görüşlerine göre inceleyip değerlendirmek amacıyla hazırladığım bu çalışmamda, benim her zaman yanımda olan ve desteğini her zaman aldığım değerli tez danışmanım sayın Doç. Dr. Şaban ORTAK' a sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Yüksek Lisans eğitimim boyunca bana her yönüyle destekte bulunan hocalarımız sayın Prof. Dr. Ahmet Ali GAZEL, Doç. Dr. Şaban ORTAK, Doç. Dr. Nusret KOCA'ya ve aynı zamanda tez jürilerimizden olan Yrd. Doç. Dr. Murat KEÇE'ye teşekkür ederim.

Aynı zamanda, eğitimim boyunca bana her türlü desteği sağlayan polis meslektaşlarıma ayrıca teşekkür ederim.

Eğitim hayatımda birçok fedakarlıklarda bulunan değerli eşim Pınar TURAN' a ve çok sevdiğim oğlum Batuhan Burak TURAN ve kızım Berra Mira TURAN'a a ayrı ayrı sonsuz teşekkür ederim.

Tüm yaşantım boyunca verdiğim kararlarda her zaman destekçim olan, ayrıca beni okutup büyüterek bugünlere gelmemde çok önemli rolü bulunan, babam Fethi TURAN ve annem Gülnaz TURAN' a ayrıca teşekkür ederim.

Murat TURAN

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
YEMİN METNİ.....	ii
TEZ JÜRİSİ KARARI VE ENSTİTÜ MÜDÜRLÜĞÜ ONAYI.....	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT.....	v
ÖNSÖZ.....	vi
İÇİNDEKİLER.....	vii
TABLolar LİSTESİ.....	ix
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	x
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ.....	xi
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ LİTERATÜR

A. SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİ.....	5
1. SOSYAL BİLİMLER VE SOSYAL BİLGİLER	
1.1. SOSYAL BİLİMLER KAVRAMI.....	6
1.2. SOSYAL BİLGİLER KAVRAMI.....	7
2. SOSYAL BİLGİLERİN TARİHSEL GELİŞİMİ	
2.1. DÜNYADA SOSYAL BİLGİLER.....	9
2.2. TÜRKİYEDE SOSYAL BİLGİLER.....	10
3. SOSYAL BİLİMLER İLE SOSYAL BİLGİLER İLİŞKİSİ.....	12
4. SOSYAL BİLGİLER DERSİ VE ÖNEMİ.....	13
5. SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİM PROGRAMI.....	15
5.1. 1968 YILI SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİM PROGRAMI.....	17
5.2. 1998 YILI SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİM PROGRAMI.....	17
5.3. 2004 YILI SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİM PROGRAMI.....	17
5.4. 2012 YILI SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİM PROGRAMI.....	18
B. SOSYAL BİLGİLER DERS KİTABI.....	19
1. DERS KİTAPLARININ EĞİTİMDEKİ YERİ VE ÖNEMİ.....	20
2. İYİ BİR DERS KİTABINDA BULUNMASI GEREKEN ÖZELLİKLER.	22
3. SOSYAL BİLGİLER DERS KİTABININ GENEL ÖZELLİKLERİ....	25
4.ORTAOKUL 5. SINIF SOSYAL BİLGİLER DERS KİTABININ TANITIMI.....	27
5. İLGİLİ LİTERATÜR.....	37

İKİNCİ BÖLÜM

YÖNTEM

	Sayfa
1. ARAŞTIRMANIN MODELİ.....	39
2. EVREN VE ÖRNEKLEM.....	39
3. VERİ TOPLAMA ARACI.....	39
4. VERİLERİN ANALİZİ.....	41

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR VE YORUM

1. TASARIM-GÖRSEL DÜZEN-FİZİKSEL YAPI BOYUTUNA İLİŞKİN BULGULAR VE YORUMLAR.....	42
2. İÇERİK BOYUTUNA İLİŞKİN BULGULAR VE YORUMLAR.....	45
3. DİL VE ANLATIM BOYUTUNA İLİŞKİN BULGULAR VE YORUMLAR.....	49
SONUÇ VE ÖNERİLER	52
KAYNAKÇA.....	58
EKLER DİZİNİ.....	63

TABLÖLAR LİSTESİ

	Sayfa
Tablo 1. Tasarım-Görsel Düzen-Fiziksel Yapı Boyutuna İlişkin Anket Sonuçları.....	42
Tablo 2. İçerik Boyutuna İlişkin Anket Sonuçları.....	45
Tablo 3. Dil ve Anlatım Boyutuna İlişkin Anket Sonuçları.....	49

ŞEKİLLER LİSTESİ

	Sayfa
Şekil 1. 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabının Ön Kapağı.....	28
Şekil 2. 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabının Arka Kapağı.....	29
Şekil 3. 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabının İç Kapak Ön Yüzü.....	30
Şekil 4. 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabının İç Kapak Arka Yüzü.....	31
Şekil 5. 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Yer Alan İstiklal Marşı.....	32
Şekil 6. 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Yer Alan Ders Kitabı Tanıtım Şeması.....	33
Şekil 7. 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabındaki, Ünite Sonlarında Yer Alan “Kendimi Değerlendiriyorum” Bölümü	34
Şekil 8. 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Yer Alan “Kronoloji Bölümü”	35
Şekil 9. 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Yer Alan Türk Dünyası Haritası... ..	36

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

Akt.	: Aktaran
Dr.	: Doktor
F	: Frekans
Ed.	: Editör
vb.	: Ve benzeri
vd.	: Ve diğerleri
\bar{x}	: Ortalama
%	: Yüzde

GİRİŞ

Her geçen gün gelişen ve değişen günümüz dünyası bu baş döndürücü hızdaki gelişim ve değişimlere ayak uydurmamızı gerekli kılmaktadır. Toplumlar, kendilerini yaşatan bireylerden her zaman bir takım beklentiler içerisinde olabilirler. Türk toplumunu oluşturan bireylerden de son zamanlarda, yaşanan gelişmeler ve yenilik çalışmaları sonrası bir takım beklentiler oluşmuştur (Anıl, 2000: 18). Modern dünyaya adapte olarak çağın gerektirdiği yenilikleri yakından takip edebilmemiz ve bu anlayışla gençlerimizi ufku geniş, kendini aşabilen insanlar olarak yetiştirebilmemiz ancak bu yönde atacağımız adımlarla gerçekleşebilir. Yeni yetişen çocuklarımıza rehber olma noktasında, eğitim-öğretimde önemli bir yere sahip olan ders kitapları da bu anlayış içerisinde değişime tabi tutulmalıdır.

Türk eğitim sistemi; ülkemizin her anlamda gelişmesini sağlamaya yönelik bir şekilde düzenlendiği taktirde, geleceğin Türkiye'sini inşa edecek olan gençlerimizin, son derece donanımlı bireyler olarak yetişmesi sağlanacaktır. Nitekim üzerinde yaşadığımız bu toprakların mevcudiyeti bu hassas noktaya bağlı olup, geleceğimizin teminatı olan gençlerimizin eğitimi bu manada büyük önem taşımaktadır.

Sosyal bilgiler dersi, aslında hayatın her alanında karşılaşılabileceğimiz durumları önümüze koyar. “Toplumsal yaşamla yakından ilgili olan Sosyal Bilgiler dersi, bireylere içinde yaşadıkları çevre, geçmiş, bugün ve gelecek gibi konularda bir bakış açısı kazandırmaya çalışır” (Kaya, 2006: 39-40). Bireylerin geçmişle günümüz arasındaki bağı kavramaları ve çevrelerindeki gelişmelere ayak uydurabilmeleri sosyal bilgiler dersinin önemli konularındandır. “Ayrıca sosyal bilgiler dersi bireylere bulunduğu toplumda üreten, geliştiren, düşünen bir yapıda sahip olmasını amaçlar. Bu amaçlar doğrultusunda sosyal bilgiler dersinin öğrencilerin yaşantıları ile bağlantılı günlük hayata dönük bir yapıya bürünmesi hedeflenmektedir” (Demir ve Akengin, 2012: 2).

Dünyadaki gelişmeler ve insanoğlunun bu gelişmeleri takip ederek, ortaya çıkan yeniliklere ayak uydurabilmesi ancak kendisini de bu değişimlere açık tutmasıyla olabilir. Gerek ekonomik, gerekse teknoloji ve bilim alanında her gün bir

yenilik ve gelişmeyle karşı karşıyayız. Dünyamızda, sosyal alandaki bu gelişmeleri takip etmek ve bunu öğrencilere sunabilmenin bir yolu da eğitim-öğretim materyalleri arasında önemli bir yere sahip olan ders kitaplarını, günümüz dünyasındaki gelişmeler ışığında hazırlamaktan geçer.

Ders kitapları eğitim ve öğretimde önemli bir yere sahiptir. Öğrenciler için önemli bir kaynak durumunda olan ders kitaplarının hazırlanması da son derece önemlidir. Öğrencinin rehberi durumunda olan ders kitaplarının üstlenmiş olduğu büyük sorumluluk, onları eğitim ve öğretim hayatında önemli bir konuma getirmektedir.

Ders kitapları hazırlanırken zamanın ihtiyaçları, yaşanan gelişme ve değişimler dikkate alınır. Özellikle sosyal bilimler için söylememiz gerekirse bu kadar gelişim ve değişime açık olan sosyal bilgilerin konularını oluşturan alanlarda mutlaka iyi bir araştırma yapılarak ders kitaplarının ona göre hazırlanması ve öğrencilerin sağlıklı bir eğitim almaları için son derece önemlidir.

Ekonomi, sosyoloji, psikoloji, coğrafya, tarih, vb. daha birçok alanın işlendiği sosyal bilgiler dersi için ders kitabı hazırlamak kolay bir iş değildir. Ders kitapları hazırlanırken pek çok unsur göz önünde bulundurulur. Öğrencilerin gelişim seviyeleri göz önünde bulundurularak onların, kendilerine verilenleri en iyi şekilde alabilmeleri için açık, anlaşılır bir dille ders kitapları hazırlanır. Öğrencilerin yaşı ve öğrenim düzeyleri ders kitapları hazırlanırken dikkate alınmak zorundadır. Bu yüzden birinci sınıf ders kitabı ile beşinci sınıf ders kitabının hazırlanması farklılık göstermesi gayet normaldir.

Yenilikçi bir eğitim anlayışı doğrultusunda 2012 yılı itibariyle eğitim sistemimizde yeni bir yapılanmaya gidilmiş ve 5+3 şeklinde uygulanan eğitim sistemimiz 4+4+4 şeklinde yeniden düzenlenmiştir. Bu yeni sistemle birlikte eskiden ilkokul bünyesinde değerlendirilen 5. sınıf, yeni kabul edilen sistemle birlikte ortaokul içerisinde yer almıştır. Yapılan bu değişiklik sonrasında 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabı 2014 yılında yenilenerek öğrencilerin kullanımına sunulmuştur.

Beşinci sınıf sosyal bilgiler ders kitabının öğrencilerin ihtiyaçlarını karşılama durumu merak edilerek bir araştırma yapma gereği duyulmuş ve bu alanda

araştırmalar yapılmıştır. Yapılan araştırmada 110 sosyal bilgiler öğretmeniyile çalışılmış ve yeni sisteme göre hazırlanan (2014-2015 basımı) sosyal bilgiler ders kitabı, üç boyutta incelenmiştir (a- tasarım, görsel düzen, fiziksel yapı, b- içerik, c- dil ve anlatım).

Araştırmanın Amacı

2012 yılında yeniden şekillenen eğitim sistemimiz sonrasında, önceden ilköğretim kademesi içerisinde değerlendirilen 5.sınıf, yapılan yeni düzenleme ile ortaokul kademesi içerisine alınmıştır. Bu yeni düzenleme ile 2014-2015 eğitim-öğretim yılında okutulması için, 2014 yılında basımı yapılan, 5.sınıf ders kitabının, dersi verecek olan 5.sınıf sosyal bilgiler öğretmenlerince değerlendirilmesi ve böylelikle de bu yeni ders kitabının incelenmesi amaçlanmıştır.

Araştırmanın Önemi

Geleceğimizin teminatı olan çocuklarımızın, iyi bir eğitim alarak bu ülkenin temel yapı taşlarını oluşturmaları hepimizin arzuladığı bir hedeftir. Nitekim bu ülkenin sağlıklı bir toplum yapısından tutun da, ülkenin varlığı ve dirliği, bu ülkenin eğitim sistemi içerisinde her yönüyle şekillenen çocuklarımıza bağlıdır. Bu amaçla eğitim sistemimizde zaman zaman değişikliklere gidilmekte ve eğitimde 'en iyisi' hedeflenmektedir. Bu sebeple, güdülen bu amaç çerçevesinde 2012 yılında eğitim sistemimiz içerisinde yeni bir anlayışla düzenlemeler yapılmıştır.

2012 yılında yapılan düzenleme ile (4+4+4) daha önce ilköğretim kademesi içerisinde yer alan 5.sınıf, ortaokul kademesi içerisine alınmış ve bu yeni düzenleme sonrasında öğrencilerin başarıları için, müfredata göre nasıl bir kitap hazırlandığı önem kazanmıştır.

Problem Cümlesi

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin, yenilenen ortaokul 5.sınıf sosyal bilgiler ders kitabına ilişkin görüşleri nelerdir?

Alt Problemler

1. Öğretmenlerin ortaokul 5.sınıf, yeni sosyal bilgiler ders kitabının tasarım-görsel düzen-fiziksel yapı boyutuna ilişkin görüşleri nelerdir?
2. Öğretmenlerin ortaokul 5.sınıf, yeni sosyal bilgiler ders kitabının içerik boyutuna ilişkin görüşleri nelerdir?
3. Öğretmenlerin ortaokul 5.sınıf, yeni sosyal bilgiler ders kitabının dil ve anlatım boyutuna ilişkin görüşleri nelerdir?

Sayıtlılar

1. Ölçeğe cevap veren öğretmenlerin gerçek duygu ve düşüncelerini ölçeğe yansıttıkları varsayılmıştır.
2. Araştırmacı tarafından uygulanan ölçme aracının amaca uygun olduğu varsayılmıştır.

Sınırlılıklar

Bu araştırma;2014-2015 eğitim öğretim yılıyla,

Afyonkarahisar il merkezine bağlı 72ortaokulda görev yapan 110, 5.sınıf sosyal bilgiler öğretmeniyle,

Veriler, öğretmenlerin ankete verdiği cevaplar ile sınırlıdır.

BİRİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ LİTERATÜR

A. SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİ

Zamanla değişen ve gelişen dünya üzerinde insanoğlu bulunduğu yeri bilme, kendini tanıyarak kendini gerçekleştirme ihtiyacı duymaktadır. Bilim, insanın doğası gereği hep bir arayış içerisinde, daha ileri ve en yeniyi arama gayretindedir. Bu nedenle insanoğlu bilimden kopamaz ve sürekli bilimin içinde yer alarak onu geliştirme çabasında bulunur. Eğitim sistemimizde zaman zaman bu gelişmelere ayak uydurabilmek için kendini yenileme gayretine girer.

Sosyal bilgiler, amaç olarak vatandaşlık vazifesini demokratik bir ülkede yerine getirmek için, öğrencilerin kazanmaları gereken bilgi, beceri ve davranışların oluşturmuş olduğu vatandaşlık kabiliyetini arttırarak onların bu ülkede etkili bir birey olmalarını sağlamaktır (Kılınç, 2013: 75). Bu anlamda sosyal bilgiler öğretimının insan yaşamında çok önemli bir yere sahip olduğunu söyleyebiliriz. Sosyal bilgiler, insanın içinde yaşadığı toplumla uyum içerisinde olmasını sağlama ve devletin istediği özelliklerde bir vatandaş olmasını gerçekleştirmesi gibi önemli görevler üstlenmektedir (Safran, 2008: 5).

Günümüz toplumlarında bir birey olarak toplumda var olabilmek, toplumla bütünleşerek toplumun ihtiyaçlarına cevap verebilmek hiç şüphesiz son derece önemli bir husustur. İyi yetişmiş bireyler toplumun da sağlıklı gelişimi açısından şarttır. Bu yüzden sosyal bir varlık olan insanın sosyal yönden daha donanımlı bireyler olarak toplumun oluşumuna katkı sağlaması, iyi bir sosyal bilgiler öğretimi ile mümkündür. Sosyal bilgiler öğretimi de kendine verilmiş olan bu sosyal görevi yerine getirirken, birey ve toplum açısından en iyisini hedeflemelidir. Ancak bu şekilde toplumun arzu ettiği iyi insan, sorumlu ve kendini her açıdan geliştirmiş birey idealine ulaşılabilir.

1. SOSYAL BİLİMLER VE SOSYAL BİLGİLER

1.1. SOSYAL BİLİMLER KAVRAMI

Yeryüzünde insanın varoluşuyla birlikte insanoğlu hep bir merak duygusu içinde olmuştur. Bu merakının bir sonucu olarak da her zaman bir şeyleri araştırma ihtiyacı duymuştur. İnsandaki bu bilme ve öğrenme isteği onu her zaman bir adım daha ileriye götürmüştür. Toplumlar şekillenmiş, kültürler oluşmuş, dil, örf-adet ve gelenekler bilimsel çalışmalarla daha da zenginleşmiştir. “Bilim insani bir faaliyettir ve hiçbir insani etkinlik kültürel bağlamından bağımsız olarak anlaşılabilir; bilim bu açıdan bir istisna değildir” (Konuk ve Bayram, 2009: 39). İşte sosyal bir varlık olan insan içinde sosyal bilimler daha da anlamlı bir hale gelmiştir. “Günümüz dünyasında sosyal bilimler çekirdeksel fizikten daha önemli bir uygulama alanına kavuşmuş bulunmaktadır” (Duverger, 1999: 7).

Sosyal Bilimlere baktığımızda, sosyal bilimlerin dar anlamda insanlar arasındaki ilişkileri incelediğini, bunun yanı sıra genel anlamda da toplumda insan davranışlarının incelenmesiyle uğraşan disiplinlerden oluştuğunu söyleyebiliriz (Keçe ve Merey, 2011: 112). Sosyal bilimler hakkında bu zamana kadar birçok tanım yapılmıştır. Doğal olarak da sosyal bilimler hakkında birçok tanımın yapılması beraberinde bu bilim hakkında çeşitli tartışmaları da beraberinde getirmiştir. “Sosyal bilimler felsefesi içindeki en önemli tartışmalardan biri doğa bilimleri ile sosyal bilimlerin metodolojik birliğine ilişkindir. Ancak bu tartışmanın yürütülme tarzı hatalıdır. Çünkü tartışma belirli bir bilim anlayışı, pozitivism, açısından yapılmaktadır. Oysa bilimde başka anlayışlar da vardır” (Keat and Urry, 1994: 7).

İnsanın doğal ve toplumsal olmak üzere iki çevresi bulunmaktadır. Bu iki çevre de insan için oldukça önemlidir ve onun bir anlamda kendisi olmasını sağlamaktadır. Bu çevrelerden birincisi olan doğal çevreyi doğa bilimleri, ikinci çevre olan toplumsal çevreyi de sosyal bilimler incelemektedir. Her iki çevre bilimsel yöntemle ele alınmakta, neden-sonuç ilişkileri saptanmaya çalışılmaktadır.

Sosyal bilimlere baktığımızda aynı doğa bilimlerinde olduğu gibi toplumsal olgu ve olaylara açıklama getirme ve onları kontrol altında tutma çabasında olduğunu söyleyebiliriz. Fakat sosyal bilimlerin de kendine özel bazı durumlarının ve

tartışmaya açık taraflarının olduğunu belirtmeliyiz ki bu yönüyle de sosyal bilimler pozitif bilimlere göre farklılık gösterir (Baloğlu, 2009: 2). Bununla birlikte bilimde değişmeyen bazı durumlar da vardır. “Fen alanında olsun, sosyal bilimlerde olsun, değişmeyen şey, sonuçlara ulaşmak için bilimin kullandığı yöntem, her şeyi araştırmakta izlediği akılcı, nesnel tutum ve yoldur” (Aytür, 1996: 13).

Bilimsel bir bakış açısıyla toplumları inceleyen sosyal bilimlerin, esas konusunu toplum içindeki insan davranışları teşkil eder. Sosyal bilimler denildiğinde aklımıza, matematik, fen, vb. disiplinlerinin dışında kalan ve insanın meydana getirmiş olduğu olgu ve olayları konu alan disiplinler akla gelmelidir (Köstüklü, 1998). Sosyal bilimler ayrıca insan bilimi olarak nitelendirilmekle birlikte sosyal bilimler hakkında şu tanımlar da yapılmaktadır;

- Gruplar içinde oluşan insan etkinliklerini araştıran bilim dalları,
- Toplumsal olayları ve insanların toplumsal özelliklerini inceleyen bilimler,
- Toplum içinde yaşayan insanları inceleyen bilim,
- İnsan gruplarının analizini yapan bilim,
- Birey ve toplum sorunlarına çözüm üreten bilim dalları (Bilgili, 2009: 2).

Şimdiye kadar sosyal bilimler ile ilgili tanımlardan da anlaşılacağı üzere sosyal bilimler, yalnız başına değerlendirebilecek bir bilim dalı değil, aksine birçok disiplinin meydana getirdiği bir oluşumdur. Bunda da asıl etkili olan durum, her bilimin az veya çok insan, insani davranış ve faaliyetleri içinde barındırmasıdır. Sonuçta, insan yaşamın her alanındadır. İnsan ve onun faaliyetleri yaşamı şekillendirerek ona bir değer biçer.

1.2. SOSYAL BİLGİLER KAVRAMI

Sosyal bilgilerin tanımlanması oldukça zor bir konudur. Bununla birlikte sosyal bilgiler açısından değerlendirdiğimizde, sosyal bilgilerin iki ayırıcı temel özelliğe sahip olduğunu söyleyebiliriz. Bu ayırıcı özelliklerden birincisi sosyal bilgilerin nitelikli vatandaş yetiştirmeyi hedeflemesi, diğer ayırıcı özelliği ise çok disiplinli bir alan olmakla birlikte bütüncül bakış amacına sahip olmasıyla alakalıdır (Semenderoğlu ve Gülersoy, 2005: 141).

Sosyal bilimlerin içerisinde değerlendirdiğimiz birçok farklı disiplinin bir araya gelmesiyle oluşmuş bir ğretim programı olarak ifade ettiğimiz sosyal bilgiler için birçok tanım yapılmaktadır. Bu tanımlardan bazıları şunlardır;

- Öğrencileri sorumlu birer vatandaş olarak yetiştirme girişimleri,
- Belirli konularda vatandaşlık becerilerinin kullanılması için sosyal ve beşeri bilimlere ait kavramların disiplinler arası entegrasyonu (Bilgili, 2009: 5).

Sosyal bilgiler, insan ve toplumu temel alan bir disiplindir, dolayısıyla da sosyal bilgiler konuları arasında sıkı bir bağ olduğu söylenebilir. Hukuk, ekonomi, coğrafya, tarih, kültür antropolojisi gibi değişik sosyal bilim alanları ile birlikte değerlendirilebilir. Bu alanlar aynı zamanda birbirine yardımcı ve destekleyici özellikleriyle de ön plana çıkarlar. Bu durum bazı konuların gereksiz tekrarını da önler.

Sosyal bilgilerin, birçok olumlu özelliğinden bahsetmek mümkündür. “ğrencinin gerçeği bir bütün olarak algılamasını, bilgiyi transfer etmesini, olgular arasındaki ilişkileri görmesini, öğrendiklerini daha kolay hatırlamasını sağlayabilir” (Sönmez, 1997: 5-6).

Sosyal bilgiler öğretimindeki asıl amacın vatandaşı olduğu ülkenin arzu ettiği şekilde, bir insan olarak ülkesine faydalı bir birey olmasıdır diyebiliriz. Her toplumun kendine göre hedef ve amaçları vardır. Toplumlar bu hedeflerine ulaşabilmek için de kendi toplumlarını oluşturan bireylerin sosyal yönden gelişimini sağlamak zorundadırlar. Bundan dolayı birçok ğretim alanını içinde barındıran sosyal bilgiler, her bakımdan önemli bir disiplindir diyebiliriz.

Herşey doğasının bir gereği olarak değişim içerisindedir. İnsan da zamanla her açıdan gelişimini gerçekleştirir. Toplumların kendilerini bir adım ileriye götürmeleri de zaten bu değişimin bir sonucudur diyebiliriz. Sosyal yaşamın içerisinde bir birey olarak yer bulan insan da ister istemez bu değişimin bir parçasını oluşturur. Sosyal bilgilerin, bireyi bir yerden alıp başka bir noktaya taşması herkesin beklediği bir sonuçtur. Nitekim insan, her anlamda kendini geliştirmek zorundadır. Bu gelişimin bir parçası olan sosyal bilgiler de, insanın bu anlamda en önemli yardımcılarından biridir.

2. SOSYAL BİLGİLERİN TARİHSEL GELİŞİMİ

2.1. DÜNYADA SOSYAL BİLGİLER

Sosyal bilgiler eğitimi için bir başlangıç tarihi vermek güç olmakla birlikte bu konuya bir bakış açısı getirme anlamında sosyal bilgilerin, sosyal bir varlık olan insanın kendi varoluş tarihi kadar eski bir geçmişe sahip olduğu söylenebilir. İnsanın doğal, toplumsal bir çevrede hayat bulması bu düşüncemizi destekler niteliktedir. Kaldı ki insanın bu çevresi onun doğup büyüdüğü ve bütün hayatını geçirdiği bir çevre olması münasebetiyle de onun için son derece önemlidir. İnsanoğlunun sağlıklı bir yaşam sürdürebilmesi, bulunduğu çevreye ne kadar uyum sağladığıyla da yakından ilgili bir konudur. İnsan bulunduğu çevrede büyümek, hayatını sürdürmek ve yaşamak için çeşitli etkinliklerde bulunmak zorundadır. Tüm bu etkinlikler doğada ve bir toplum içerisinde olmaktadır. İnsan, yaşamak için hem doğanın, hem de toplumun bazı ilkelerini öğrenmek zorundadır.

Sosyal bilgilerin bir terim olarak kabul edilmesi ilk defa 1916 yılında Amerika Birleşik Devletleri'nde gerçekleşmiştir. Yine aynı yıl içerisinde ABD'de bazı bilim adamları bir araya gelerek bir rapor hazırlamışlar ve hazırladıkları bu raporda sosyal bilgilerin konu alanını kurumlar, insan toplumunun gelişimi ve sosyal grupların üyesi olarak insanın üzerinde durmuşlar bu bağlamda da iyi bir vatandaş yetiştirmeyi hedeflemişlerdir (Bilgili, 2010: 19).

Sosyal bilgiler eğitimini ABD'deki gelişimine baktığımızda ise ilk başlarda tarih ağırlıktaki konuların etkili olduğu görülmektedir. Tabii zamanla toplumdaki gelişmeler paralelinde de sosyal bilgiler konularının içeriğinde bir değişiklik yaşanmıştır.

Zaman zaman sosyal bilgiler öğretim programlarında dönemin şartlarına uygun olarak değişikliklere gidilmiştir. Nitekim 2. Dünya Savaşı'nda kahramanlık temalarına ağırlık verilirken 1950'li yıllarda baş gösteren Sovyet tehdidine karşı bir anlayış benimsenerek sosyal bilgiler müfredatı şekillendirilmiştir. Bu program 1970'li yıllara kadar böyle devam etmiş 1970 yılına gelindiğinde ise büyük değişiklikler yaşanmıştır. Bu yapılan değişiklikle birlikte sosyal bilgilerin içerisinde ağırlıklı olarak yer alan tarih, coğrafya ve vatandaşlık konularının ağırlıkları

azaltılarak bunların yerine; ekonomi, sosyoloji, antropoloji gibi çeşitli disiplinler sosyal bilgilerin içerisinde yer almaya başlamıştır. Tüm den gelim yaklaşımı yerini tüme varım yöntemine bırakmış, anlatım yöntemi ise yerini araştırma yöntemine bırakmıştır. Aktif öğrenme uygulamasına geçilmiş, fakat bu yaklaşımın öğrencilerde başarısızlığa neden olduğu söylenerek 1980'li yıllarda tekrar geleneksel yaklaşıma dönmüştür (Bilgili, 2010: 20).

1990'lı yıllar ise pek çok konu ve program önerilerinin getirildiği, alternatif bazı konu ve modellerin geliştirildiği bir dönem olmuştur. Dünyadaki gelişmeler sosyal bilgilerde de etkisini göstermiş ve sosyal bilgiler kendini geliştirerek bu duruma ayak uydurmaya çalışmıştır (Kan, 2010: 668)

2.2. TÜRKİYEDE SOSYAL BİLGİLER

Türkiye'de sosyal bilgiler cumhuriyet dönemiyle başlamış ve daha sonrasında, farklı derslerin arasında yer alan sosyal bilgiler konuları bütünleştirilerek adı konulmuş ve 1968 yılında programa girmiştir (Kan, 2010: 669).

Eğitim tarihimize baktığımızda İslamiyet'in kabulünden önce bir takım toplumla alakalı olan kuralların gelenek ve göreneklerin içerisinde verildiğini görmekteyiz. İslamiyet sonrasında ise bu mevcut toplumsal kurallar İslami inanç sistemi içerisinde verilmiştir. Bu durum, fen bilgisiyle ilgili dersler dışında Cumhuriyet dönemine kadar sürmüştür. Cumhuriyetle birlikte eğitim anlayışında da köklü değişiklikler yaşanmıştır. Özellikle batı ve cumhuriyet görüşleri eğitim sistemimizde öne çıkar. Örneğin; eğitim Bakanı Vasıf Çınar'ın 8 Eylül 1924 tarihli genelgesinde de, eğitim ve öğretim temel amaçları özetle şöyle gösterilir:

- “Eğitimin milli esaslara ve Batı medeniyetinin yöntemlerine dayanması.”
- “Çocukların kalplerinde ve ruhlarında Cumhuriyet için fedakar olmak ülküsünü taşımaları” (Akyüz, 2011: 331).

Cumhuriyet döneminde ilkokullarla ilgili 1926, 1930, 1932, 1936, 1948, 1962, 1968, 1989 ve 1993 yıllarında öğretim programlarında çeşitli değişiklikler yapılmıştır. Bu çerçevede 1926 yılında yapılan değişiklik şu şekilde ifade edilmektedir:

“1926 programında, “ilk mektebin başlıca maksadı genç nesli muhitine faal bir halde intibak ettirmek suretiyle iyi vatandaşlar yetiştirmektir” ilkesi temele alınmış; tarih, coğrafya ve yurt bilgisi derslerine her biri ikişer saatten haftada altı saat olmak üzere 4. ve 5. sınıflarında yer verilmiştir” (Sönmez, 1997: 8-9)

1930, 1932 ve 1936 programlarında, 1926 programındaki amaca; “bedence ve ruhça en iyi alışkanlıklara sahip olmak, Türk toplumuna ve Cumhuriyet idaresine intibak etmek, faydalı olmak, milli medeni ve insani fikir ve hislere sahip bir hale getirmek” gibi ilkeler de eklenmiştir. Dersler bu programlarda da aynı adlarla okutulmuş; yalnız yurt bilgisi beşinci sınıfta 1 saate indirilmiştir. 1962 yılında yapılan programda toplum ve ülke incelemeleri dersi teşkil edilmiştir. 1968 yılında hazırlanan programda ise sosyal bilgiler ilk defa ders adı olarak getirilmiştir (Bilgili, 2010: 22).

Öğretim programlarında ihtiyaç hissedildikçe değişiklikler devam etmiştir. “İlerleyen yıllarda 1985, 1997, 2000 ve 2005 senelerinde de yine programda bir takım değişiklikler yapılmıştır. 2005 yılında yürürlüğe giren ilköğretim programları hem sosyal bilgiler hem de diğer dersler (hayat bilgisi, Türkçe, fen ve teknoloji, matematik) açısından bakıldığında önceki programlardan farklılık göstermektedir” (Safran, 2008: 14).

2004-2005 yılına geldiğimizde, 4. ve 5. sınıflar için bazı okullarda pilot uygulama olarak, 6. ve 7. sınıfların tamamında 2005-2006 yılında yeni bir ilköğretim programı uygulamaya konulmuştur. Hazırlanan yeni programa baktığımızda, yapılandırmacı yaklaşımı temel aldığını ve öğrenciyi merkeze alarak diğer önceki yapılan programlara göre daha farklı bir yapıda olduğu söylenebilir (Kan, 2010).

Eğitim-öğretimde her zaman en iyi birey yetiştirmek hedeflenir. Bunun için de zamanla eğitimde değişimlerin yaşanması gayet normal bir husustur. 2005 yılına gelindiğinde de öğrenciyi merkeze alan onun öğrenimde daha aktif bir rol oynamasını sağlayacak yapılandırmacı eğitim merkezli bir program yapılmıştır.

3. SOSYAL BİLİMLER İLE SOSYAL BİLGİLER İLİŞKİSİ

Sosyal bilimler ve sosyal bilgiler esas itibariyle birbirini tamamlayan iki farklı unsurdur. “Sosyal bilimler ile sosyal bilgiler arasında kesin bir çizgi çizmek mümkün değilse de eğitim ve öğretim açısından her iki kavram farklı olarak ele alınmakta olup, amaç, metot ve muhteva bakımından farklı özelliklere sahiptirler” (Köstüklü, 1998: 10).

Sosyal bilimler ile sosyal bilgiler arasındaki farklılıkları şu şekilde özetleyebiliriz:

- Sosyal bilimler beşeri anlayışı geliştirmeyi, sosyal bilgiler bilgi, beceri, tutum ve değerler kazandırmayı amaçlamıştır.
- Sosyal bilimlerin ulaşmak istediği hedef kitle tüm insanlardır. Sosyal bilgilerin ulaşmak istediği hedef ise, sadece belirli sınıflarda öğrenim gören öğrencilerdir.
- Sosyal bilimler ele aldığı konuyu belirli bir araştırma yöntemi dahilinde inceler. Sosyal bilgiler ise bir ders programı olması nedeniyle belirli bir yöntem kullanarak araştırma ve inceleme çalışması yapmaz.
- Sosyal bilimlerin verileri, sosyal bilgiler ders programının konularıdır.
- Sosyal bilgiler sosyal bilim disiplinlerinin oluşturduğu bir öğretim programıdır.
- Sosyal bilgiler dersi sosyal bilimlerin öğretim alanıdır.
- Öğrencilere verilmek istenen bir takım değerler sosyal bilimciler tarafından geliştirilir ve sosyal bilgiler dersinde öğrencilere kazandırılır (Bilgili, 2009: 31-34).

Eğitim alanının oluşturduğu bir kavram olarak karşımıza sosyal bilgiler kavramı çıkar. Aslında gerek sosyal bilimler olsun gerekse sosyal bilgiler olsun bu iki kavram da birbirini bütünlemektedir. Nihayetinde; sosyal bilgiler, sosyal bilimlerden beslenmekte ve sosyal bilimler de araştırmalarını sosyal bilgiler vasıtasıyla öğrencilerle paylaşmaktadırlar.

Gerek sosyal bilimler olsun, gerekse sosyal bilgiler olsun her ikisinin de merkezinde insan vardır, ikisini de aslında bu yüzden kesin çizgilerle birbirinden ayırmak doğru olmayacaktır. Her ikisinin de beslendiği asıl kaynak insandır. Bilim insanoğlu için vazgeçilmezdir, sosyal bilimler ise insan için en az fen bilimleri kadar önemlidir. Sosyal bilgiler ise sosyal bilimlerin bir uzantısı gibidir diyebiliriz. Kendi medeniyetini inşa eden insan, sosyal bilimlerin ışığında sosyal bilgiler ile de bu gelişimini sürdürmektedir.

4. SOSYAL BİLGİLER DERSİ VE ÖNEMİ

Günlük yaşamımızda sıkça rastladığımız bir söz vardır: hayatta her şey değişir değişmeyen tek şey vardır oda değişimin kendisidir. Gerçekten de değişim kaçınılmazdır. Nitekim insanoğlunun bundan milyonlarca yıl öncesinde bulunmuş olduğu durumla şimdiki haline baktığımızda değişimin gerçekten de kaçınılmaz bir sonuç olduğunu kolaylıkla görebiliriz. “Dünyadaki hızlı değişim bireysel ve toplumsal anlamda beklentileri de yükseltmektedir. Artık bireylerin temel düşünme biçimlerine ve temel bilişsel becerilere sahip olmaları; eğitimin ise bu özelliklere sahip bireylerin ilgi, istek ve ihtiyaçlarını karşılayacak nitelikte olması önemli bir gerekliliktir” (Gömleksiz ve Kan, 2007: 136).

Sosyal bir varlık olan insan kendini daha iyi anlamak ve çevresini tanımak ihtiyacı duyar. Sosyal bilgiler dersi bu noktada insana yardımcı olur, onun kendisini ve çevresini tanıyarak sosyal yaşamda kendini gerçekleştirmesine katkıda bulunur. Bununla birlikte ilköğretim çağında öğrenciler kendilerinin geleceği için son derece önemli kazanımlar elde ederler. İlköğretim döneminde kazandırılan temel bilgiler, davranış vb. özellikler bu ders aracılığıyla kazandırılmaktadır (Ünlüer ve Yaşar, 2012: 44).

Sosyal bilgilere genel manada şöyle bir baktığımızda, bu disiplinin coğrafya veyahut tarih gibi disiplinlerden farklı olduğunu söylememiz mümkündür. Nitekim sosyal bilgiler, içerisinde birçok disiplini de barındırma özelliğine sahiptir. Bununla birlikte sosyal bilgiler farklı disiplinler arasında bir köprü görevi de görmektedir. Sosyal bilgiler ayrıca vatandaşlık becerilerinin kazandırılması noktasında da bu iki disiplinden ayrılmaktadır (Doğanay, 2003).

Sosyal bilgiler dersi öğrencilerin ilköğretim çağlarında karşılaştığı ve yaşamının her alanında ihtiyaç duyacağı temel bilgi, beceri, tutum ve davranışların öğrenilmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Çeşitli disiplinlerin içinde yer aldığı bu ders öğrencilere birey ve toplumla alakalı bütün konularda bir bakış açısı kazandırır (Yaşar; Çengelci Köse; Göz ve Gürdoğan Bayır, 2015: 39).

Sosyal bilgiler dersinin sorgulama ve araştırmaya yönelik özelliği göz ardı edilemez. “Sosyal bilgiler dersi; bireyin ve içinde yaşadığı fiziksel ve üyesi olduğu

toplumsal çevreyle olan ilişkisini, bilgi, beceri, değer ve tutum boyutlarıyla geçmiş, şimdi ve gelecek bağlamında, bir zaman ekseninde irdeler” (Akdağ; Oğuz; Tatar ve Subaşı, 2014: 51).

Sosyal bilgiler dersi için zengin bir kaynak alt yapısı olduğunu söyleyebiliriz. Toplumsal yaşamı meydana getiren her bir öge bu ders açısından bir kaynak niteliği taşımaktadır. Bunun için, sınıf haricindeki mekânlar, kaynak kişiler, medya, kitle iletişim araçları, edebi ürünler ve kültürel faaliyetler sosyal bilgiler dersi ile kolaylıkla ilişkilendirilebilir (Çengelci, 2013: 221).

Sosyal bilgiler üzerinde bazen farklı değerlendirmelerde bulunulmuştur. “Sosyal bilgiler dersi ilk başlarda yanlış olarak algılanmıştır. Bunun sonucu olarak, bazıları sosyal bilgileri yalnız yurttaşlık bilgileri anlamında almış, bazıları tarih, coğrafya ve yurttaşlık bilgisinin birleştirilmesi olarak düşünmüş, bazıları da yanlış bir yargıyla insan topluluklarının organizasyonuna ait bilgiler olarak kabul etmiştir” (Güngördü, 2001: 130).

İlkokul programları ve diğer kademe okullar için hazırlanan programlara baktığımızda ortak hedefin kültürümüzün genç kuşaklara aktarılması, millet ve ülke bilinci kazandırılarak mevcut toplumun devamlılığını sağlanması olduğunu görmekteyiz. “Modern toplumlar için son derece önemli olan demokratik yaşamda sosyal bilgiler içerisinde öğrencilere kazandırılmaktadır. Sosyal bilgiler kapsamında, özellikle kavramların, problem çözme yöntemleri eşliğinde, disiplinler arasında entegrasyonuna ağırlık verildiği için, demokratik uygulamaların bütün okul programı boyunca uygulanmasına olanak tanınmaktadır” (Barth ve Demirtaş, 1997: 6).

İşte şimdiye kadar belirtilen sosyal bilgilerin kendine has bu özelliklerinden dolayı sosyal bilgilerin sıradan bir ders olmadığı, hayatı anlamlandırma ve kişiyi sosyal yaşama adapte etme noktasında oldukça önemli bir ders olduğu gerçekliğini kabul etmeliyiz.

5 SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİM PROGRAMI

İnsanoğlu sosyal bir varlıktır ve sosyal bir çevrede yaşamını sürdürmektedir. Dolayısıyla doğumundan ölümüne kadar içinde bulunduğu bu çevreyle uyum içinde yaşaması onun gelişimi açısından son derece önemlidir. İnsanın kendini ve içinde bulunduğu yaşamı tanıması kendini bulunduğu çevrede bir yere koyması, onun ileride donanımlı bir birey olarak bulunduğu sosyal çevreye katkı sağlaması oldukça önemlidir. Kişinin bu çevrede sosyal bir birey olarak bulunduğu ortama adapte olması; kendine ve çevresinin gelişimine katkı sunabilmesi, her şeyden önce onun iyi bir sosyal bilgiler eğitimi almasını gerekli kılar.

Sosyal bilgiler öğretiminde, yapılan programın önemli bir yeri vardır. “Kaliteli ve üst düzey bir sosyal bilgiler öğretimi, iyi bir sosyal bilgiler öğretim programı hazırlanmasıyla ancak olabilir. Çağdaş sosyal bilgiler programları, güncel sorunlara göre biçimlendirilmekte, kapsamı ve yöntemi çevredeki değişmelere ve gelişmelere göre oluşturulmaktadır” (Oruç ve Ulusoy, 2008: 124).

Sosyal bilgiler programı hazırlanırken birçok unsur göz önünde bulundurulur. “Sosyal bilgiler programı, bilginin taşıdığı değeri ve bireyin var olan deneyimlerini dikkate alarak, yaşama etkin katılımını, doğru karar vermesini, sorun çözmesini destekleyici ve geliştirici bir yaklaşımı önemsemektedir” (Kamber, Acun ve Akar, 2011: 197). Sosyal bilgiler öğretim programı, hazırlanırken işlevsel bir özelliğe sahip olmasına dikkat edilmelidir. “Bu öğretim programının, öğrencinin içinde bulunulan zamanın ihtiyaçlarına cevap verebilecek nitelikte olması gerekmektedir. İnsanın dünyaya baktığı pencere olma görevini üstlenmiş olan sosyal bilgiler belki de planlamaya en fazla ihtiyaç duyulan bir disiplin ve okul programı olarak düşünülebilir” (Taşlı, 2003: 103).

Sosyal bilgilerde program değişiklikleri, ortaya çıkan bazı durumların bir sonucudur. Ülkemizdeki yapılan program geliştirme çalışmalarını incelediğimizde, bazen politik-ideolojik kaygılarla, bazense çağın gereksinimlerine göre değiştirildikleri görülmektedir (Keskin ve Coşkun Keskin, 2013: 56).

Sosyal bilgilerde verilen bilgiler her zaman objektif bir nitelik göstermelidir. Sonuçta gerçek olmayan, yanıltıcı ve yanlı bilgiler öğrencinin tüm yaşamını olumsuz

yönde etkileyeceğinden bu konu oldukça önemlidir. Bununla birlikte öğrenci aklını çalıştırmaya uğraşmalıdır, çünkü iyi bir sosyal sonuca varılacaksa, hedefe ulaşabilmek için bazı vasıtalara ihtiyaç vardır ki bu vasıtaları öğrenci öğrendiği hakikatler üzerinde düşünüp kararını vererek elde edecektir (Moffatt, 1957: 24).

Hazırlanan her program öğrencilerin gereksinimleriyle uyum içinde olmalıdır. Bu yüzden sosyal bilgiler programları da hazırlanırken belli başlı kurallara göre hazırlanmak zorundadır.

Hiçbir başarı rastlantı değildir, belli bir plan ve program çerçevesinde disiplinli çalışmaların bir ürünüdür. Dolayısı ile eğitim de aynı şekilde bir plan ve program istikametinde yürümek zorundadır. Türk eğitim tarihimiz boyunca çocuklarımızı okullarımızda en iyi şekilde yetiştirmek ve bu ülkenin kazanımları olarak hayata hazırlamak için pek çok öğretim programı yapılmış ve bu programlar da, gelişen hayat şartları ve sosyal yaşam paralelinde, ya genişletme ya da yenileme yoluna gidilmiştir.

Eğitim sisteminde son yıllarda büyük bir değişim yaşandığı bilinen bir gerçektir. Bunun bir sonucu olarak sosyal bilgiler öğretimi alanında da büyük değişiklikler olmaktadır. İlk olarak ders programları yenilenerek, ders kitapları tamamıyla değiştirilme yoluna gidilmiş, daha sonra eğitim sistemi araştırma ve aynı zamanda da sorgulamaya yönelmiştir (Kuş ve Çelikkaya, 2010: 70). Eğitim programı 1-3. sınıfta hayat bilgisi ile başlamış olup, 2012 yılında getirilen yeni sistemle birlikte (4+4+4) 5-7. sınıflarda sosyal bilgiler dersi olarak devam etmiştir.

Sosyal bilgiler dersinin öğretiminin genel amaçlarında görülen değişim sonrasında pek çok program yapılmıştır. Bu programlardan 1968, 1998 ve 2005 ve son olarak 2012 yıllarında yapılan öğretim programları çeşitli özellikleri nedeniyle önceki programlardan farklıdır.

5.1 1968 YILI SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİM PROGRAMI

Sosyal bilgiler öğretimi bakımından 1968 yılı önemli değişikliklerin yaşandığı bir yıl olmuştur. 1962 yılında program taslağında yer alan toplum ve ülke incelemeleri dersi kaldırılmış bunun yerine sosyal bilgiler adı altında bir ders konulmuştur.

1981 yılında ortaokul son sınıflarda T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersinin okutulmasına başlanmıştır. Daha sonra 1985 yılına gelindiğinde ise sosyal bilgiler dersi kaldırılarak yerine milli tarih, milli coğrafya ve yurttaşlık bilgisi adı altında üç ders konulmuştur. Ayrıca 1992 yılında yeni Vatandaşlık Bilgisi programı uygulanmaya başlanmış; 1993'te de Milli Tarih ve Vatandaşlık Bilgisi programlarında bazı düzenlemeler yapılmıştır (Akpınar ve Kaymakçı, 2012: 608).

5.2. 1998 YILI SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİM PROGRAMI

Ülkede yaşanan 28 Şubat süreci ve sekiz yıllık kesintisiz eğitime geçilmesi sonrasında yeni bir ilköğretim programına ihtiyaç duyulmuş ve sonrasında da 1998 yılında yeni bir ilköğretim programı hazırlanmıştır. Bu yeni programla birlikte 6 ve 7. sınıflarda okutulmakta olan bazı dersler (milli tarih ve milli coğrafya) programdan kaldırılmış yerine sosyal bilgiler dersi getirilmiştir. Böylece sosyal bilgiler dersi ilköğretim 4, 5, 6 ve 7. sınıflarda okutulmaya başlanmıştır.

5.3. 2005 YILI SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİM PROGRAMI

Türk Eğitim felsefesi 2005-2006 eğitim öğretim yılından itibaren değişmiştir. Bu değişimle birlikte de sosyal bilgiler programını oluşturan, geleneksel eğitim anlayışında da bir takım değişimler yaşanmış ve yapılandırmacı yaklaşım göz önünde tutularak program yeniden şekillendirilmiştir (Tarman; Ergür ve Eryıldız, 2012: 103).

Sosyal bilgiler öğretiminde 2005 yılında kapsamlı bir değişikliğe gidilmiştir. Türk eğitimindeki değişikliklere neden olan sebepler aynı zamanda sosyal bilgiler programının değişimindeki sebepleri de oluşturmaktaydı.

Hazırlanan yeni sosyal bilgiler programı ile sosyal ilgiler farklı bir çehreye bürünmüştür. Demokratik değerlere, insan haklarına saygılı, Atatürk ilke ve inkılaplarını benimsemiş bir gençlik yetiştirme amaçlanmıştır.

Eğitim-öğretim hayatımızda 2005 yılıyla birlikte hazırlanan programla değişim yaşanmış ve yeni hazırlan programla birlikte yapılandırmacı eğitime ağırlık verilmiştir. Yapılandırmacı eğitim anlayışıyla birlikte öğrenci öğretimin merkezine alınarak öğrenimde daha aktif rol alması hedeflenmiştir. Bu özelliğiyle bu öğretim programı diğer öğretim programlarından farklı bir özellik gösterir (Kan, 2010: 671).

5.4. 2012 YILI SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİM PROGRAMI

Eğitim sistemimizdeki değişikliklerin en sonuncucu 2012 yılında yaşanmıştır. Zorunlu eğitimi kademeli olarak 12 yıla çıkararak ve kamuoyunda 4+4+4 diye adlandırılan 6287 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu ile bazı kanunlarda değişiklik yapılmasına dair kanun 11 Nisan 2012 tarih ve 28261 sayılı Resmi Gazete yayımlanarak yürürlüğe girdi (Memişoğlu ve İsmetoğlu, 2013: 14).

Bu yeni sistemle birlikte daha önce ilköğretim kategorisinde değerlendirilen 5. sınıflar, ortaokul bünyesine alınmıştır. Bu yaşanan değişiklik sosyal bilgiler öğretim programında da bir değişim yaşanmıştır. Talim terbiye kurulu sosyal bilgiler öğretim programındaki değişiklikleri tablolar halinde belirlemiştir. Özellikle “kazanımlar” alanında önemli değişimler olmuştur. www.rehberlikportal.com/...ogretim...ogretim-programlari/1779.html

B. SOSYAL BİLGİLER DERS KİTABI

Ders kitabı dendiğinde aklımıza ilk olarak, dersin belli bir plan ve program dahilinde verilmesinde kullanılan ders araç gereçlerinden bir tanesi gelmektedir. Nitekim bu ders araç gereci eğitimde önemli bir yere sahiptir diyebiliriz. “Ders kitapları, yoğun içerikli ve sık kullanılan eğitim araçlarındandır. Her yönden programla tutarlı olmaları beklenmektedir. Ders kitaplarının programla tutarlılığı, programın etkililiğinde önemli bir etken olacaktır” (Evin ve Kafadar, 2004: 299). Bu manada ders kitapları eğitim-öğretim hayatımızda önemli bir yere sahip ders araç gereçlerinden biridir.

Her dersin önemli bir parçasını oluşturan bu kitaplar öğrenciler ve öğretmenler için önemli bir rehber görevi görmektedir. “Okullarda kullanılan eğitim-öğretim materyalleri içerisinde önemli bir yere sahip olan ders kitapları, belirli sınıf ve dersler için öğrenme-öğretme sürecini doğrudan etkileme niteliğine sahiptir. Öğrenci ve öğretmenler için temel kaynak işlevini görür” (Özkan ve Tutkun, 2014: 373). Dolayısıyla eğitim-öğretimde bu derece önemli bir yere sahip bu eğitim materyalinin belli kurallara göre hazırlanması ve eğitim- öğretime uygun ölçü ve yapıda bir özellik göstermesi gerekmektedir.

Ders kitapları hazırlanırken rastgele bir düzene göre değil, hazırlanan öğretim programı doğrultusunda bir çalışma yapılır. Bu öğretim programları bir anlamda eğitimin iskelet sistemini oluştururlar. Ders kitapları da bu sistemin en önemli araçlarından birini oluşturmaktadır ve bu bilinç doğrultusunda, hazırlanma aşamasında, son derece hassasiyetle durulması gerekmektedir. Öğretme-öğrenme sürecinde son derece önemli bir yeri olan ders kitaplarından arzu edilen şekilde faydalanabilmek için ders kitaplarının kullanıma hazır hale getirilmesinde bazı unsurlara dikkat edilmelidir. Bu çerçevede kitapların öğretim programı göz önünde bulundurularak hazırlanması gerekmektedir. Aksi takdirde öğretim programlarının etkililiği konusunda problem yaşanması ihtimali çok yüksektir. Ders kitabının hazırlanması bu yüzden kolay bir iş değildir, tam aksine son derece dikkat edilmesi gereken bir konudur.

1. DERS KİTAPLARININ EĞİTİMDEKİ YERİ VE ÖNEMİ

En eski zamanlardan beri insanoğlu devamlı olarak yeni bilgiler üretmektedir. İnsanoğlunun üretmiş olduğu bu bilgileri saklamanın en iyi yollarından biri ise kitaplar olduğu söylenebilir. Günümüzde okullarımızda en fazla kullanılan eğitim materyallerinden birisi de kitaplardır (Keser, 2004: 261). Kitaplar hayatımızın her safhasında karşımıza çıkar. Bazen bize en yakın arkadaş, bazense hayatımıza yön veren önemli bir rehberdirler. Ders kitapları da bu anlamda eğitim hayatının vazgeçilmez materyallerinden biridir.

Ders kitabı dendiğinde aklımıza ilk önce bir dersin anlatımında kullanılan ders araç gereçlerinden birisi gelmektedir. Eskiden bu tarz kitaplara okul kitapları adı verilmekteydi, çoğu zamanda bir sınıf, sadece bir okuma kitabı veyahut bir matematik kitabı, bir fen kitabı ya da başka bir kitap temel olarak alınırđı (Ceyhan ve Yiğit, 2003).

Ders kitapları birçok ülkenin eğitiminde önemli bir yere sahiptir. “Ders kitabı, gelişmiş ya da gelişmekte olan ülkelerde her zaman önemli bir eğitim aracı olmuştur. Örneğin, Japonlardan bazıları, ders kitaplarını bir toprak parçası kadar değerli bulmuşlardır. Önceleri Japon öğretmenler, okulda derste iken deprem olduğunda, kurtarılması gereken öncelikler arasında kitapları da belirtmişlerdir” (Semerci, 2004: 49).

Her zaman önemli bir yardımcımız olan ders kitapları zamanla müfredatlar gereği içeriği değişse de eğitim-öğretimde öğretmen ve öğrenciler açısından her zaman önemini korumuştur (Ulusoy, 2008: 192)).

Kitaplar ve bu kitapların kullanımları ile ilgili yeni eğilim ve teknoloji ile günümüzde nelerin değiştiğini aşağıdaki şekilde sıralayabiliriz:

- Öğretimde tek bir ders kitabına bağımlılık, giderek azalmaktadır,
- Kitapların fiziksel özelliklerinde kalite giderek artmaktadır,
- Kalın, hacimli kitaplardan çok, yerel ve özel ihtiyaçlara uygun daha küçük hacimli kitapların kullanımı artmaktadır,
- Kitap satışlarında yükselen bir satış eğilimleri görölmektedir,

- Bilgi teknolojilerinin artışı ile birlikte kitap içeriklerinde değişiklik hızlanmaktadır,
- Tasarım, desenleme açısından daha çekici kitaplar yayınlanmaktadır,
- Ders kitaplarıyla, diğer görsel-işitsel araçların birlikte kullanımı artmaktadır,
- Öğretimde daha çok ‘‘sorunun çözümüne yönelik’’ yöntemler ‘‘anlatma’’ ve ‘‘ezberlemeye’’ yöntemleri değiştirmektedir,
- Toplum yapısının ve yaşantısının değişimi ile birlikte kitaplarda kırsal kesime yönelik içerikten kentsel içerikli bir yapıya dönüşüm gözlenmektedir,
- Kitapların içeriğindeki geçmiş anlayışlara dayanan (cinsiyet, etnik köken ayırımı v.b), ayrımlara daha sert, ciddi eleştiri ve itirazlar başlamıştır,
- Tek kitap yazarından çok, ekiple kitap yazma anlayışı artmıştır (Ceyhan ve Yiğit, 2003: 21-22).

İnsanoğlunda merak olgusu doğasının bir gereğidir. İnsanlar kendilerini, buldukları çevreyi kısacası hayata dair ne varsa tanımak, anlamak isterler. Ders kitapları da insanoğlunun bu merak ihtiyacını giderme noktasında son derece önemli bir yere sahiptir.

Eğitim-öğretim hayatımızda, ders kitapları önemli derecede avantaj ve faydalar sağlamaktadırlar. Bu durum ders kitaplarının önem derecesini daha da arttırmaktadır. Ders kitaplarının bize sağladığı avantaj ve faydalar arasında ekonomik olmaları, öğretimi yapılaşdırmaları, öğrenmeyi bireyselleştirmeleri, ayrıca başkaca eğitim materyalleriyle de birlikte kullanılabilmesi, öğretmen ve öğrencinin en iyi yardımcısı olmaları, öğrenci için güdülenmelerinde etkili olmaları, programın sistemli bir şekilde uygulanmasını sağlamaları, harita; grafik ve resimleri etkili bir şekilde kullanabilmelerini gösterebiliriz.

Ders kitapları eğitimin vazgeçilmez unsurlarıdır. Her dersin bir sunuş şekli vardır ve her ders doğası gereği farklı şekillerde öğrenciye aktarımlarda bulunurlar, ama hangi ders olursa olsun illaki her ders için yazılmış bir kaynak eser bulmak mümkündür. Bu da bize ders kitaplarının ne derece önemli olduğunu göstermektedir.

Öğrenimde sıkça kullanılan kitaplar gerek öğrenci olsun gerekse öğretmen olsun her zaman zahmetsizce ulaşabileceğimiz ve kolaylıkla istifade edebileceğimiz materyaller olması yönünden de son derece kullanışlı malzemelerdir diyebiliriz. Dolayısıyla ders kitapları her zaman bizim için ön planda olmaya devam edecektirler.

2. İYİ BİR DERS KİTABINDA BULUNMASI GEREKEN ÖZELLİKLER

Öğrencilere kaliteli bir eğitimin verilebilmesi, aynı zamanda o eğitimde kullanılan materyallerin ne derece iyi olduğu ile de yakından ilgilidir. Her dersin, hatta her konunun kendine özgü bir yapısı vardır. Öğretmen öğrenciye verilecek olan bilgiyi en iyi şekilde işleyip bunu yine en verimli olacak şekilde öğrencilere aktarmak zorundadır. Bu nedenle de öğretmenin eğitim-öğretimde kullanacağı materyaller son derece önem kazanmaktadır. Bu materyallerden de en eskisi ve aynı zamanda da en çok kullanılanlarından biri olan ders kitapları eğitim-öğretimin en önemli materyallerinden birisini oluşturmaktadır. Eğitim- öğretimde kullanılan bu önemli materyallerin iyi hazırlanması ve kaliteli bir yapıda olması da o derece önemlidir. Ders kitapları öğrenme-öğretme sürecinde önemli bir yere sahip olan bir der aracıdır. Nitekim birçok öğretmen öğretim programından ziyade ders kitabını ön planda tutmaktadır. Bu durum bu ders aracının önemini daha da arttırmaktadır (Gülersoy, 2013: 8).

Ders kitaplarının hazırlanmasında öğretim programlarının önemli bir yere sahip olduğu söylenebilir. Eğitim programlarının vermek istediği içerikler, kazanımlar belli bir plan çerçevesinde kitaplar sayesinde öğrenciye düzenli bir şekilde sırasıyla verilmektedir (Şahin, 2004).

Ders kitabının hazırlanması oldukça emek isteyen bir iştir. Bunun nedenini ders kitabının eğitimde ki yerinin son derece önemli olmasından kaynaklandığını belirtebiliriz. Nitekim ders kitapları hazırlanırken de pek çok faktör göz önünde bulundurulmak zorundadır.

Ders kitabının hazırlanması önemli bir konu teşkil ettiğinden Milli Eğitim Bakanlığı bir yönerge ile bu işi belli esaslara bağlamak istemiştir. Bu esaslar özetle aşağıda maddeler halinde verilmiştir: mevzuat.meb.gov.tr/html/2589_0.html

- a) Ders kitapları her yönüyle detaylı bir şekilde basılmadan önce gözden geçirilmesi gerekmektedir. Gerek fiziksel, gerek içerik, gerekse dil ve anlatım boyutlarıyla ayrı ayrı ele alınarak eksiklikler giderilmeli, eğer geliştirilmesi gerekli yerler varsa da üzerinde titizlikle durulmalıdır.

- b) Ders kitapları hazırlanırken öğrencilerin ihtiyaçları göz önünde tutulmalı aynı zamanda onları milli, insani, kültürel anlamda zenginleştiren unsurlara yer verilmelidir. Demokrasi, insan hakları ve bunun gibi uluslararası değerlerin kazandırılmasına yönelik olarak ders kitapları hazırlanmalıdır.
- c) Atatürk İlke ve İnkılapları özellikle gençlerimize kazandırılmasına önem verilmeli bu doğrultuda kitap hazırlanırken milli değerleri de yaşatacak şekilde gereken hassasiyet düşünülmelidir.
- d) Bilginin son derece önemli olduğu günümüz dünyasında gerek teknoloji kullanımı gerekse bilgidен en iyi şekilde nasıl faydalanacağımız noktasında ders kitapları gerekli desteği sağlamalıdır.
- e) Türk toplumunun sahip olduğu örf adet gelenek ve göreneklerin yaşatılarak gelecek kuşaklara aktarımını sağlayacak bilgiler ders kitapları aracılığıyla öğrencilere aktarımı sağlanmalıdır. Bunun içinde ders kitaplarında bu konulara gereken önem verilmelidir.
- f) Ders kitapları kişileri veyahut bazı kurumları hedef alıcı unsurlar taşımamalıdır. Konular hazırlanırken öğrenci her zaman merkeze alınmalı ve öğrencinin ilgi, ihtiyaç ve yetenekleri de durumu da ders kitapları hazırlanırken göz önünde bulunmalıdır.
- g) Ders kitabı öğretim programını kapsayacak şekilde düzenlenmelidir. Kazanımların ders kitabında dolaylı olarak yer verilmesi de aynı zamanda şarttır. Konular ve üniteler, sınıf seviyesine göre günlük hayatla bağlantılı ve uygulamalı olarak ele alınır.
- h) Ders kitabındaki konular ve üniteler öğrencinin yaş düzeyine göre düzenlenmeli öğrencinin okumuş olduğu sınıf düzeyinin üstünde konular düzenlenmemelidir.
- i) Ders kitaplarındaki konular günlük yaşamdan kopuk olmamalı öğrenciyi gerçek yaşama hazırlayıcı unsurlar taşımalarıdır. Aynı zamanda konular öğrenciyi incelemeye, sorgulama ve araştırmaya sevk edici nitelikte olmalıdırlar.
- j) Kitapta ünite bölüm ve konular arasında kopukluk olmamalı birbirini bütünlüleyici tarzda olmalıdır. Zira bu kurala uyulmaması öğrenim açısından zayıflıklar doğurur.

- k) Ders kitaplarındaki görsel unsurlar öğrencinin dikkatini çekmeli öğrenci için öğrenmede uyaran görevini görmelidir. Bu görsel unsurlar aynı zamanda da metinle uyumluluk özelliği taşımalıdır.
- l) Zamanı geçmiş, geçerliliğini yitirmiş bilgilere kitapta yer verilmemeli her zaman bilimin ışığında en yeni bilgiler öğrenciye aktarılmalıdır.
- m) Ders kitaplarında kullanılan dil ve anlatıma dikkat edilmelidir. Ders kitaplarında kullanılan dil öğrencinin anlayabileceği şekilde sade, açık ve net ifadelerle yer verilmelidir. Cümle yapılarına ve uzunluklarına dikkat edilmelidir. Yeni kavramlar öğretilirken zengin ve bir o kadarda zengin Türkçemizden istifade edilmelidir.
- n) Kitapta yazım kuralları ve noktalama işaretlerinin doğru kullanımına dikkat edilmelidir. Yabancı kelime kullanıldığında yanlarına Türkçe karşılıkları yazılmasına özen gösterilmelidir. Kitapta kullanılan yazı puntosu öğrenci seviyesine uygun olmalıdır.

Yukarıda bahsettiğimiz tüm bu özellikler iyi bir ders kitabında bulunması gerekli belli başlı kurallardır. Eğer iyi bir eğitim verilmek isteniliyorsa ilk önce eğitimde en fazla kullandığımız materyallerden olan ders kitaplarının hazırlanmasında belli başlı kurallara uyulması gerektiği unutulmamalıdır.

3. SOSYAL BİLGİLER DERS KİTABININ GENEL ÖZELLİKLERİ

Sosyal bilgiler dersi ilköğretim programlarında yer alan önemli bir derstir. Amaç olarak sosyal bilgiler dersi öğrenciye sosyal bilimler alanındaki gelişme ve yeniliklerin kavratılması ve bireyin kendini ve çevresini daha iyi tanıyarak sosyal yaşama daha yatkın ve daha donanımlı girmesini sağlamayı hedeflemektedir. “Sosyal bilgiler dersi bireyin içinde yaşadığı topluma uyumunu sağlayacak bilgi, beceri, değer ve tutumları kazandırmayı hedefler” (Öcal ve Yiğittir, 2007: 53). Bütün bu özellikleriyle sosyal bilgiler dersi her zaman, ortaokullarda verilen dersler arasında önemli bir ders olma niteliğini korumuştur.

Sosyal bilgiler ders kitabının çok yönlü ve sosyal yaşamı kapsayıcı olması onu diğer ders kitaplarına göre biraz daha farklı kılmaktadır. Öğrenci sosyal bilgiler ders kitabının içeriğinde yer alan tarih konuları ile geçmişini, coğrafya konuları ile yaşadığı dünyayı ve çevreyi, psikoloji konuları ile ilgi, tutum, ihtiyaç ve isteklerini, sosyoloji konuları ile içinde yaşadığı topluma uyum sağlamayı, onu anlamayı, antropoloji konuları ile kültürün hayatını nasıl değiştirdiğini, ekonomi konuları ile de ekonomik değer ve kavramları öğrenir (Safran ve Ata, 2003: 339).

İnsanoğlunun sosyal bir varlık olması, sosyal bir çevrede yaşayarak hayatını devam ettirmesi, onun her zaman sosyal bilimlerle alakalı olan konular hakkında merak duymasını sağlamıştır. Bu durumun bir neticesi olarak da sosyal bilgilerle ilgili konular her zaman insanın ilgi alanını oluşturmuştur. Sosyal bilgilerle ilgili ders kitapları da bu anlamda insanın yararlandığı önemli kaynaklardan olmuştur. “Ülkede yaşayan ve eğitim sürecinden geçen her bireyin temel bilgi, beceri, inanç, düşünüş ve değer yargısı örüntüsü bu ders kitapları tarafından şekillendiği için çeşitli toplum kesimleri, eğitim dünyası ve baskı grupları Sosyal Bilimler ilintili ders kitapları ile yakından ilgilenmektedir” (Kabapınar, 2002: 318).

Sosyal yaşam sürekli bir değişim içerisinde olduğundan sosyal yaşama ait kavram ve bilgilerimiz sürekli bir gelişim ve dönüşüm içerisinde. Dolayısıyla sosyal bilgilerde mutlak bir doğrudan söz etmemiz uygun olmaz. Ekonomik gelişmeler, teknolojik gelişmeler, düşünce ve bilim alanında yaşanan değişimler, sosyal bilimler alanının da her zaman bir gelişimin olmasını sağlamıştır. Bu nedenle

hazırlanan sosyal bilgiler ders kitaplarında da tek bir bakış açısı yerine farklı düşüncelere yer verilmesi ve öğrencinin bunlardan faydalanarak kendi bakış açısını oluşturması sağlanmalıdır.

Sosyal bilgiler ders kitapları, nitelikli bir ders kitabı olmak zorundadırlar. Mevcut sosyal bilgiler ders kitaplarının ideal bir ders kitabına dönüştürülebilmesi için sosyal bilgiler öğretmenleri ve öğretmen adaylarının görüşlerinden faydalanılması, sosyal bilgiler ders kitaplarının olumlu yönde geliştirmesi için yarar sağlayacaktır (Gülersoy, 2013: 23).

4. ORTAOKUL 5. SINIF SOSYAL BİLGİLER DERS KİTABININ TANITIMI

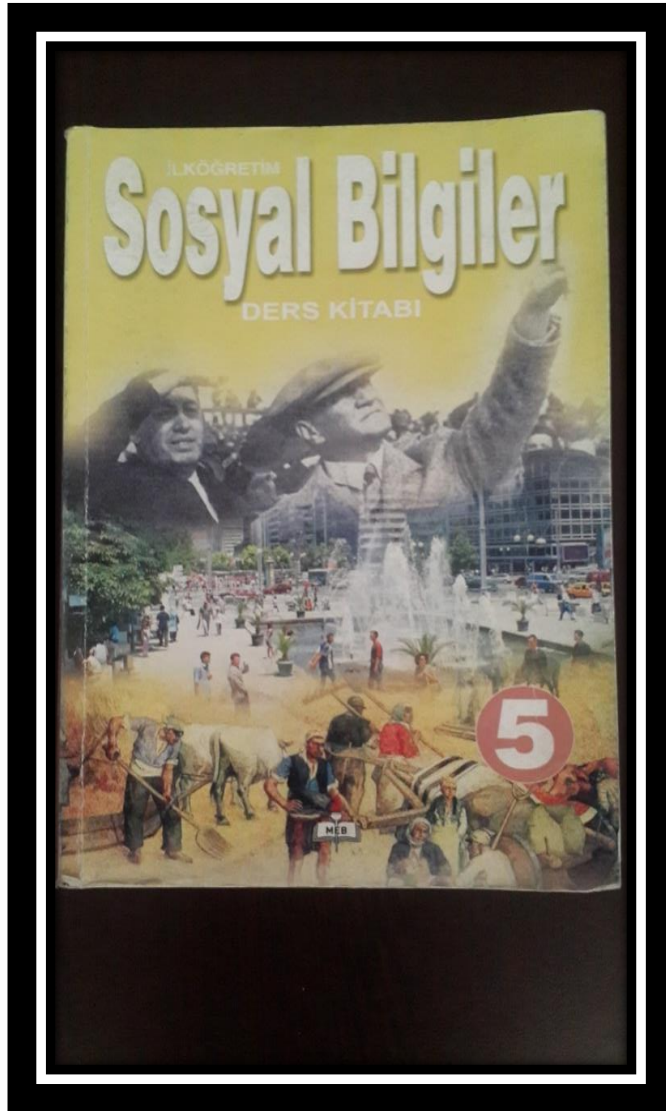
Ortaokul beşinci sınıf sosyal bilgiler ders kitabı toplamda 198 sayfadan oluşmaktadır. Bu kitap 2014 yılı, 5. baskısı olup Milli Eğitim Bakanlığı Talim Terbiye Kurulu tarafından onaylanıp basımına izin verilmiş ve Ankara’da bastırılmıştır. Kitap ayrıca Doç. Dr. İsmail Hakkı DEMİRCİOĞLU editörlüğünde beş yazar (Dr. Samettin BAŞOL, Dr. Fatma ÜNAL, Hikmet AZER, Abdullah YILDIZ, Ömer Faruk EVİRGEN) tarafından hazırlanmıştır. Kitabın hazırlanmasında, program geliştirme uzmanı (Meryem ERASLAN), dil uzmanı (Nazlı YILDIZ), ölçme değerlendirme uzmanı (Dr. Nurcan ATEŞOK DEVECİ), rehberlik uzmanından (Nurten ÖZBAN) ve görsel tasarımcılardan (Hatice CİVCİR, İhsan TÜRK, Nur Özgür ÜNAL) faydalanılmıştır.

Bu ders kitabı Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Genel Müdürlüğü tarafından hazırlanmış, Talim ve Terbiye Kurulunun 8.12.2009 gün ve 290 sayılı kararı ile ders kitabı olarak kabul edilmiş, Destek Hizmetleri Genel Müdürlüğünün 28.03.2014 gün ve 1310094 sayılı yazısı ile beşinci defa 388.648 adet basılmıştır.

Kitabın iç kapağında sonra Türk bayrağının resminin bulunduğu İstiklal Marşı’nın yazılı olduğu sayfa, Atatürk’ün gençliğe hitabesinin bulunduğu sayfa, Gazi Mustafa Kemal Atatürk’ün resminin bulunduğu sayfa ve içindikiler bölümünün yer aldığı sayfalar bulunmaktadır.

Kitapta bütün ünitelerin giriş sayfasında üniteye uygun bir resim konulmuş ayrıca ünite içerisinde yer alan konu başlıklarının nelerden oluştuğu ve hangi bölümlerin yer aldığı belirtilmiştir. Her ünitenin sonunda ‘kendimi değerlendiriyorum’ bölümü yer almaktadır. Ünite sonlarında öğrencinin neler öğrendiğini belirlemek için genel bir değerlendirilme yapılmaktadır.

Yenilenen beşinci sınıf sosyal bilgiler ders kitabının ön kapağında, Cumhuriyet dönemi tarımsal faaliyetleri gösteren bir resim ile şimdiki zaman, modern Türkiye'yi yansıtan bir resim ve Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ünde yer aldığı bir resim bulunmaktadır. Yine ön kapak üzerinde 'İlköğretim Sosyal Bilgiler Ders Kitabı' yazısı ile beşinci sınıf olduğunu belirten '5' rakamı bulunmaktadır. Kitabın ön kapak en alt kısmında da Milli Eğitim Bakanlığı'nın logosu bulunmaktadır.

Şekil 1 : 5. Sınıf sosyal bilgiler ders kitabının ön kapağı

Kitabın aka kapağında Milli Eğitim Bakanlığı iletişim numarası (147), Milli eğitim Bakanlığı'na ait olan Fatih projesi yazısı, %100 okuyan Türkiye yazısı, elektrik tasarrufunun önemini belirten öğrencileri bilgilendirme amaçlı bir yazı ile kitabın Milli Eğitim Bakanlığı'nca ücretsiz olarak verildiği ve para ile satılamayacağına dair bir uyarı yazısı bulunmaktadır.

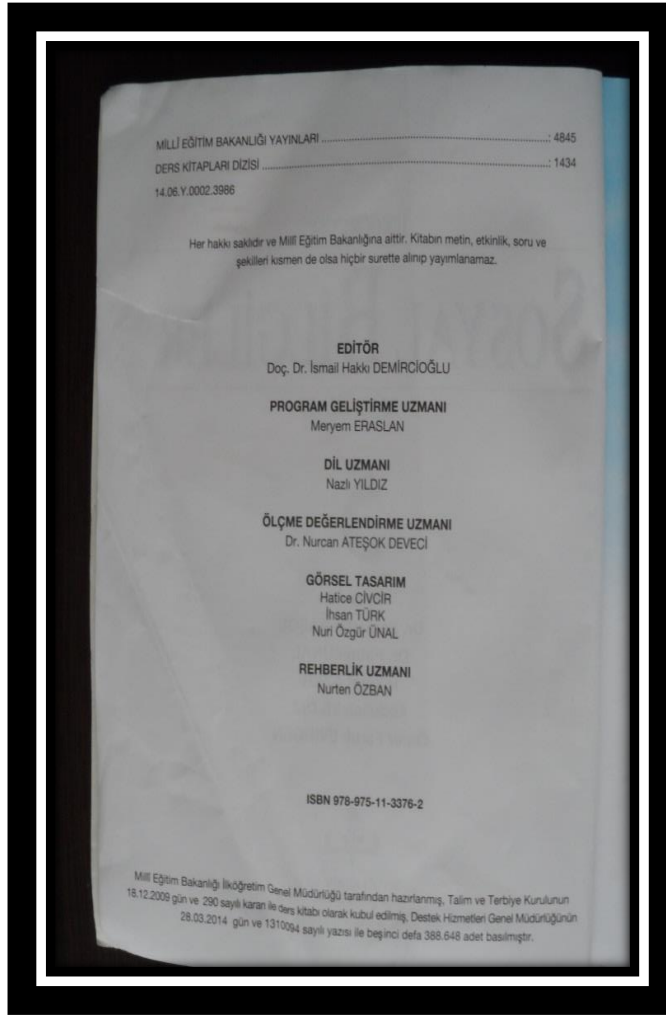
Şekil 2 : 5. Sınıf sosyal bilgiler ders kitabının arka kapağı.

Kitabın iç kapak ön yüzünde ‘Sosyal Bilgiler Ders Kitabı’ yazısı, ders kitabının beşinci sınıfa ait olduğunu gösteren ‘5’ rakamı, kitabı yazan beş yazarın ismi ile en alt tarafta Milli Eğitim Bakanlığı logosu ve kitabın beşinci baskı olduğu ayrıca başak yayınları tarafından Ankara 2014 basımı olduğunu belirten bir yazı bulunmaktadır.

Şekil 3 : 5. Sınıf sosyal bilgiler ders kitabının iç kapak ön yüzü.

Kitabın iç kapak arka yüzünde ‘Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları’ ve ‘Ders Kitapları Dizisi’ yazıları kitabın her hakkının Milli Eğitim Bakanlığı’na ait olduğu izinsiz basılıp çoğaltılamayacağına dair bir yazı, kitabın editörünün ismi ile kitabın hazırlanmasında katkıları olan, program geliştirme uzmanı, dil uzmanı, ölçme değerlendirme uzmanı, rehberlik uzmanı ve görsel tasarımcıların isimleri yer almaktadır. Sayfanın en altında ise uluslararası standart kitap numarası (ISBN) ile ‘Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Genel Müdürlüğü tarafından hazırlanmış, Talim ve Terbiye Kurulunun 8.12.2009 gün ve 290 sayılı kararı ile ders kitabı olarak kabul edilmiş, Destek Hizmetleri Genel Müdürlüğünün 28.03.2014 gün ve 1310094 sayılı yazısı ile beşinci defa 388.648 adet basılmıştır’ yazısı yer almaktadır.

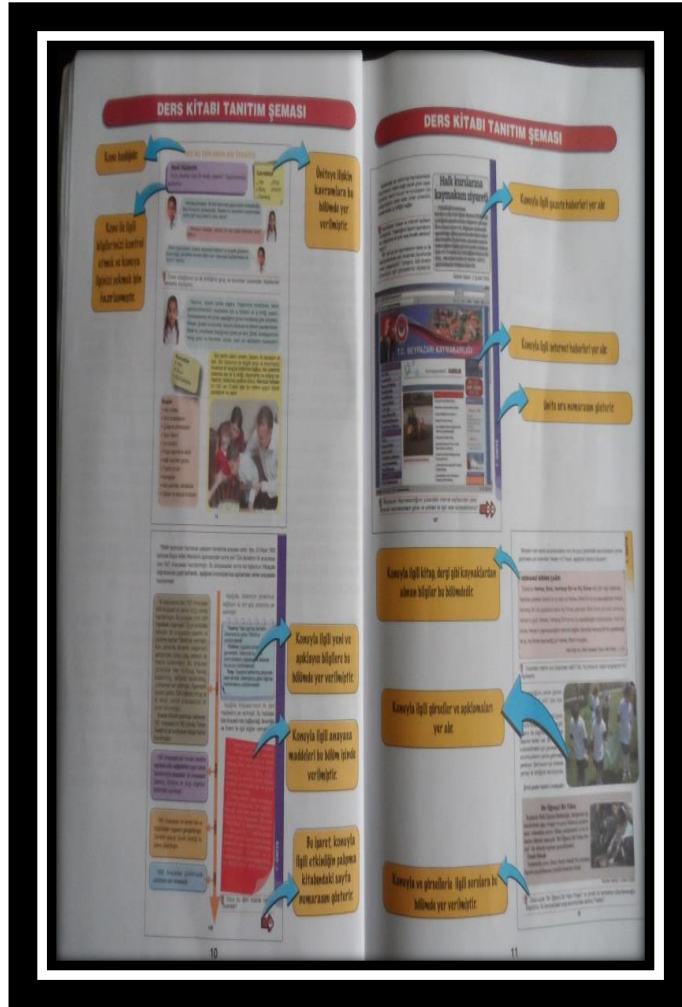
Şekil 4 : 5. Sınıf sosyal bilgiler ders kitabının iç kapak arka yüzü.

Kitabın iç kapağından sonra sırasıyla Türk bayrağının resminin bulunduğu İstiklal Marşı'nın yazılı olduğu sayfa, Atatürk'ün gençliğe hitabesinin bulunduğu sayfa ve Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün resminin bulunduğu sayfalar yer almaktadır.

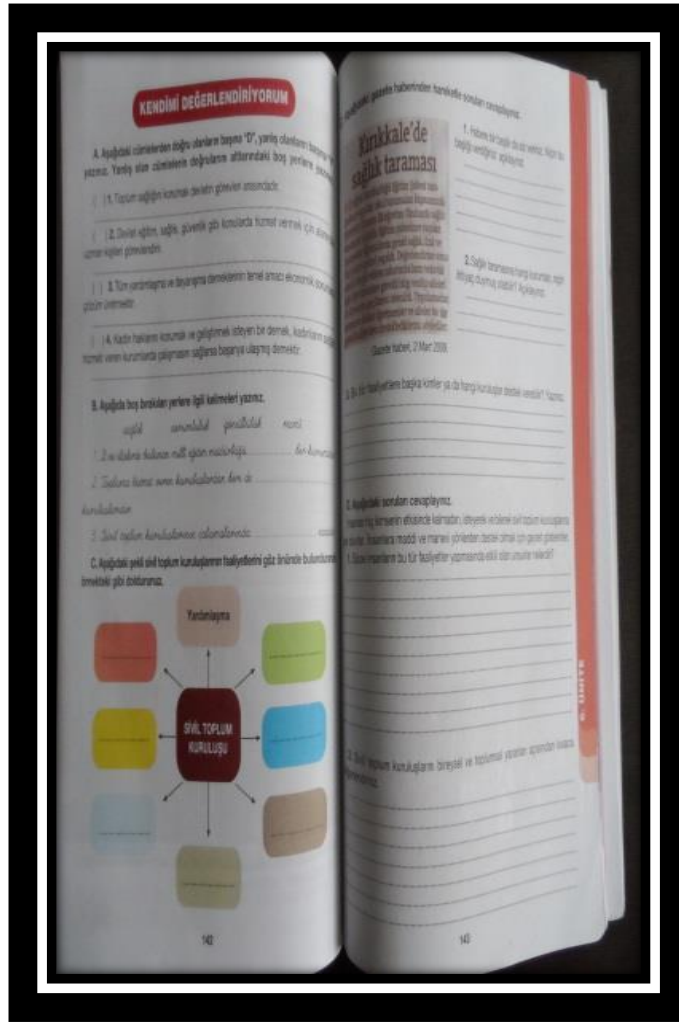
Şekil 5 : Sosyal bilgiler ders kitabında yer alan İstiklal Marşının resminin olduğu sayfa.

Kitabın 10 ve 11. sayfalarında ders kitabı tanıtım şeması yer almakta, bu şema ile öğrenciye kitap hakkında genel bir ön bilgi verilmektedir. Böylelikle öğrencinin ders kitabı hakkında gerekli bilgi donanımına sahip olarak ders kitabından en verimli şekilde yararlanması hedeflenmiştir.

Şekil6 : 5. Sınıf sosyal bilgiler ders kitabında yer alan ders kitabı tanıtım şeması.

Kitapta her ünitenin giriş sayfasında üniteye uygun bir resim ayrıca ünite içerisinde yer alan konu başlıklarının neler olduğu ve hangi bölümlerin yer aldığı belirtilmiştir. Her ünitenin sonunda ‘kendimi değerlendiriyorum’ bölümü yer almakta ve ünite sonunda öğrencinin neler öğrendiğini belirlemek için genel bir değerlendirilme yapılmaktadır.

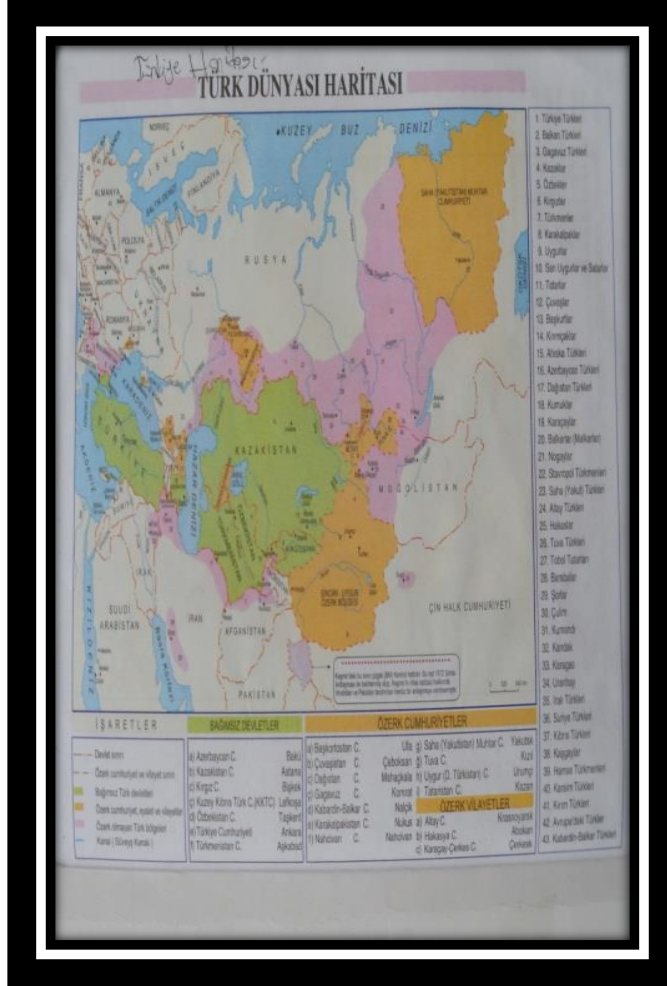
Şekil 7 : 5. Sınıf sosyal bilgiler ders kitabında ünite sonlarında yer alan “kendimi değerlendiriyorum” bölümü.

Kitapta, son sayfalarda ‘kaynakça’, ‘kronoloji’ ve ‘sözlük’ bölümleri yer almaktadır.

KRONOLOJİ	
1844	Samuel Morse'un telgraf hattından ilk mesaj göndermesi.
1873	Mehmet Akif Ersoy'un doğumu.
1876	Graham Bell'in telefonu icadı.
1920	23 Nisan Ankara'da Büyük Millet Meclisinin açılması.
1921	20 Ocak Yeni Türk Devleti'nin ilk anayasasının kabulü.
1921	12 Mart İstiklâl Marşı'nın kabulü.
1921	15 Temmuz Maarif (Eğitim) Kongresi'nin Ankara'da toplanması.
1922	1 Kasım Saltanatın kaldırılması.
1923	29 Ekim Cumhuriyetin ilanı ve Mustafa Kemal'in cumhurbaşkanı seçilmesi.
1924	3 Mart Halkfeliğin kaldırılması ve Tevhid-i Tedrisat Kanunu'nun kabulü.
1924	20 Nisan 1924 Anayasası'nın kabulü.
1924	Türkiye İş Bankasının kurulması.
1924	Türkiye Taş Kömürü Kurumunun kurulması.
1925	25 Kasım Şapka Kanunu'nun kabulü.
1925	26 Aralık Miladi takvimin kabulü.
1926	Uçak Şeker Fabrikasının açılması.
1926	17 Şubat Medeni Kanun'un kabulü.
1926	John Logie Baird'in televizyonu icadı.
1926	Kayseri Uçak Fabrikasının açılması.
1928	1 Kasım Yeni Türk harflerinin kabulü.
1929	1 Ocak Millet Mekteplerinin açılması.
1931	26 Mart Ölçüler Kanunu'nun kabulü.
1931	15 Nisan Türk Tarih Kurumunun kurulması.
1932	12 Temmuz Türk Dil Kurumunun kurulması.
1933	Sümerbank ve Etibankın kurulması.
1934	21 Haziran Soyadı Kanunu'nun kabulü.
1934	24 Kasım TBMM'nin Mustafa Kemal'e "Atatürk" soyadını vermesi.
1934	5 Aralık Kadınlara milletvekili seçme ve seçilme hakkının verilmesi.
1935	Osmanlı Hilal-i Ahmer Cemiyetinin adının Türkiye Kızılay Cemiyeti olması.
1935	Maden Tetkik Arama Enstitüsünün kurulması.
1938	10 Kasım Mustafa Kemal Atatürk'ün vefatı.
1939	23 Haziran Hatay'ın Türkiye topraklarına katılması.
1939	Karabük Demir ve Çelik Fabrikasının açılması.
1953	10 Kasım Atatürk'ün naaşının Anıtkabir'e nakiedilmesi.
1961	9 Temmuz 1961 Anayasası'nın kabulü.
1982	7 Kasım 1982 Anayasası'nın kabulü.
1989	20 Kasım Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'nin kabulü.
1990	14 Eylül Türkiye'nin Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'yi imzalaması.
1999	17 Ağustos Marmara depreminin gerçekleşmesi.

Şekil 8 : 5. Sınıf sosyal bilgiler ders kitabında yer alan “kronoloji” bölümü.

Kitabın sonunda Türkiye haritası ile Türk dünyası haritası yer almaktadır.

Şekil 9 : 5. Sınıf sosyal bilgiler ders kitabında yer alan Türk dünyası haritası.

5. İLGİLİ LİTERATÜR

Araştırmanın bu bölümünde sosyal bilgiler ders kitaplarının öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi ile ilgili yapılan araştırmalar karşılaştırılmıştır.

Taş (2007) Yeni Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarına İlişkin Öğretmen Görüşlerinin Belirlenmesi, adlı çalışmasında ilköğretim 4. ve 5. sınıf öğretmenlerinin yeni sosyal bilgiler öğretim programı esas alınarak hazırlanmış yeni sosyal bilgiler ders kitaplarına ilişkin görüşlerini belirlemek amaçlanmıştır. Yapılan çalışma sonucunda elde edilen bulgular ışığında 4. ve 5. sınıf öğretmenleri yeni sosyal bilgiler ders kitaplarını tasarım, görsel düzen, fiziksel yapı, dil ve anlatım bakımından olumlu olarak değerlendirirken içerik olarak kısmen olumlu olarak değerlendirmişlerdir.

Çetin (2008) “6. Sınıf Yeni Sosyal Bilgiler Ders Kitabının Öğretmen Görüşlerine Göre İncelenip Değerlendirilmesi” adlı çalışmasında üzerinde durduğu ders kitabıyla ilgili olarak hazırlık çalışmaları, değerlendirme soruları, fiziksel yapı, bilimsel içerik, dil ve anlatım, görsel düzen, gerekli öğeler ve yardımcı materyaller açısından öğretmen görüşlerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Yapılan çalışma sonucunda öğretmenler altıncı sınıf yeni sosyal bilgiler ders kitabını hazırlık çalışmaları ve yardımcı materyaller açısından yetersiz, bilimsel içerik, dil ve anlatım, görsel düzen, fiziksel yapı ve içermesi gerekli öğeler açısından yeterli bulmuşlardır.

Kalın (2007) “Sosyal Bilgiler Öğretim Programı (2004) ve 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabının İncelenmesi” adlı çalışmasında yeni hazırlanan eğitim-öğretim programı doğrultusunda, ders kitabının hedefe uygun olup olmadığını belirlemeyi amaçlamıştır. Yapılan çalışma sonucunda yeni program dahilinde oluşturulan ders kitabının öğrenciyi merkeze alan, öğrencinin bilişsel, duyuşsal ve devinişsel kazanımlar elde edebileceği, yaparak ve yaşayarak öğrenmeye yönelik etkinliklerden oluşan bir kitap olduğu belirlenmiştir.

Aktekin ve Pala (2013) Yapmış olduğu çalışmasıyla, öğretmenlerinin, 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler dersi öğrenci çalışma kitaplarının kullanım durumlarıyla ilgili görüşlerini ve bu konuda uygulamada karşılaşılan güçlükleri tespit etmek amaçlamıştır. Yapılan bu çalışma sonucunda çalışma kitaplarının niteliği ve içeriği,

ders süresi, öğrenci hazır bulunuşluluk düzeyleri ve dersliklerin fiziki yapılarıyla ilgili sorunlar nedeniyle sosyal bilgiler ders sürecinde, öğrenci çalışma kitaplarının kullanımıyla ilgili çeşitli problemlerin olduğu ve bu kitapların sınıf içerisinde programın öngördüğü şekilde kullanılmadıkları tespit edilmiştir.

Öcal ve Yiğittir 2007 yılında yapmış olduğu çalışmasında, 2005 yılı sosyal bilgiler öğretim programına uygun 4. ve 5. sınıf ders kitapları hakkında Kırıkkale örneğinde, öğretmen görüşleri incelenmiştir. Yapılan bu çalışma sonucunda öğretmenlerin ders kitaplarından büyük oranda memnun oldukları tespit edilmiştir.

İKİNCİ BÖLÜM

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, evren ve örneklem, veri toplama aracı, veri toplama yöntemleri ve elde edilen verilerin analizinde kullanılan yöntemlere yer verilmiştir.

1. ARAŞTIRMANIN MODELİ

2014-2015 eğitim-öğretim yılında, ortaokul 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabına ilişkin sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşlerinin incelenmesi amacıyla yapılan bu çalışmada, genel tarama modelinin bir alt türü olan tekil tarama modeli kullanılmıştır. Tekil tarama modeli, araştırmaya konu olan olay, birey ve nesne gibi değişkenlerin tek tek tür ya da miktar olarak oluşumlarının belirlenmesi amacıyla yapılmaktadır (Karasar, 2013: 77-79).

2. EVREN VE ÖRNEKLEM

Bu araştırmanın evrenini, Afyonkarahisar İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı ortaokullarda görev yapan sosyal bilgiler öğretmenleri oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise, 2014-2015 eğitim ve öğretim yılında Afyonkarahisar il merkezinde bulunan 72 ortaokulda görev yapan 110 sosyal bilgiler öğretmeni oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini belirlemede uygun durum örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Bu örnekleme yönteminin kullanılmasının nedeni uygulamada karşılaşılan zaman, para vb. güçlüklerdir (Sönmez ve Alacapınar, 2011: 98).

3. VERİ TOPLAMA ARACI

Araştırmada, 2014 yılında yenilenen (2014-2015 basımı) 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabı, ortaokul 5. sınıflarda sosyal bilgiler dersine giren öğretmenler tarafından değerlendirilmiştir. Ders kitabıyla ilgili sonuçlar incelenip değerlendirilmeye çalışılmıştır. Bu amaçla Afyonkarahisar'da merkeze bağlı 72 ortaokulda görev yapan 110 sosyal bilgiler ders öğretmenine, bir ölçek uygulanmıştır. Araştırma için gerekli olan veriler, öğretmenlerin görüşlerini almak

için, Doç. Dr. Ayşe MENTİŞ TAŞ (2005) tarafından geliştirilen, öğretmen anketi kullanılarak elde edilmiştir.

Anketin geliştirilme aşamasında önce literatür taranmış daha sonra ders kitaplarını incelemede kullanılan kriterler belirlenmiştir. Buna göre anket maddeleri “tasarım, görsel düzen, fiziksel yapı”, ”içerik”, “dil ve anlatım” boyutlarında oluşturulmuştur. Anket Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği bölümünde “Konu Alanı Ders Kitabı İncelemesi” dersini veren bir öğretim görevlisi tarafından incelenmiş ve daha sonra önerileri dikkate alınarak değişiklikler yapılmıştır. Anket üç bölümden oluşmuştur. Birinci bölümde “tasarım, görsel düzen, fiziksel yapı” boyutunun, ikinci bölümde “içerik” boyutunun ve üçüncü bölümde “dil ve anlatım” boyutunun değerlendirilmesine ilişkin maddelere yer verilmiştir. Anket üç boyutta 50 ifadeden oluşmuştur. Tasarım, görsel düzen ve fiziksel yapı boyutuna ilişkin güvenilirlik kat sayısı 90, içerik boyutuna ilişkin güvenilirlik kat sayısı 92, dil ve anlatım boyutuna ilişkin güvenilirlik kat sayısı ise 91’dir. Anketin cevaplanmasında “Katılıyorum”, ”Kısmen Katılıyorum” ve “Katılmıyorum” şeklinde 3’lü likert tipi derecelendirme kullanılmıştır.

Anketin güvenilirliği için anketi geliştiren araştırmacı tarafından ön uygulama yapılmıştır. Örneklem dışında kalan 15 ilköğretim okulunda görev yapan 4. ve 5. sınıf öğretmeni 49 öğretmene anket uygulanmıştır. Toplam 53 maddeden oluşan ankette yer alan her bir boyut için ayrı ayrı faktör analizi ve madde analizi yapılmıştır. Ankette yer alan maddelerin faktör yapısı faktör analizi ile güvenilirlikleri Cronbach Alpha iç tutarlık katsayısı ile incelenmiştir. Faktör yük değerleri ve madde toplam korelasyonları 40 ve üzerinde olan ifadeler ankete alınmıştır. Sadece faktör yük değeri. 40’ın altında olan bir ifade dışarıda bırakılmıştır.

Anket üç boyutta değerlendirilmiştir. Tasarım, görsel düzen ve fiziksel yapı boyutuna ilişkin güvenilirlik katsayısı 92, içerik boyutuna ilişkin güvenilirlik katsayısı 91, dil ve anlatım boyutuna ilişkin güvenilirlik katsayısı ise 92’dir. Son şekli verilen anket Konya il merkezinde bulunan 76 ilköğretim okulunda görev yapan 4. ve 5.

sınıf öğretmeni olan 321 öğretmene uygulanmıştır. Eksik doldurulan 9 anket değerlendirme dışı bırakılmıştır. Araştırmada 312 anket değerlendirmeye alınmıştır.

Anketin bu çalışmada kullanımı için gerekli izinler ölçeği geliştiren araştırmacıdan alınmıştır.

4. VERİLERİN ANALİZİ

Sosyal bilgiler dersi öğretmenlerinin 2014-2015 eğitim-öğretim yılında kullanılmak üzere 2014 yılında yenilenen sosyal bilgiler 5. sınıf ders kitabına ilişkin görüşlerinin belirlenebilmesi amacıyla uygulanan ölçekten toplanan veriler, bilgisayar ortamına aktarılmıştır.

Bilgisayar ortamına aktarılan verilerin analizi için SPSS paket programının 18.0 sürümü kullanılmıştır. Veriler SPSS programına girilirken; katılıyorum:1, kısmen katılıyorum:2 ve katılmıyorum:3 şeklinde kodlanmıştır.

Sosyal bilgiler öğretmenlerinden toplanan veriler üzerinde yüzde (%), frekans (f) ve ortalama (X) hesaplamaları yapılmıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
BULGULAR VE YORUM

1. TASARIM-GÖRSEL DÜZEN-FİZİKSEL YAPI BOYUTUNA İLİŞKİN BULGULAR VE YORUMLAR

Ortaokul 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabının öğretmen görüşlerine göre incelenip değerlendirilmesi amacıyla yapılan anketin tasarım-görsel düzen-fiziksel yapısına ilişkin çıkan sonuçlar Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo.1 Ortaokul 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabının Öğretmen Görüşlerine Göre Tasarım-Görsel Düzen-Fiziksel Yapısına İlişkin Çıkan Sonuçlar

A) TASARIM-GÖRSEL DÜZEN-FİZİKSEL YAPI	F/ %	Katılıyorum	Kısmen Katılıyorum	Katılmıyorum	X
1) Kitabın kapak tasarımını dersin içeriğine uygundur.	f	67	40	3	1,41
	%	60,9	36,4	2,7	
2) Kitabın boyutu öğrencilerin gelişim seviyesine uygundur.	f	84	25	1	1,24
	%	76,4	27,2	0,9	
3) Kitapta kullanılan renkler ilgi çekicidir.	f	76	32	2	1,32
	%	69,1	29,1	1,8	
4) Kitapta kullanılan resimler gözün kolaylıkla algılayabileceği şekilde hazırlanmıştır.	f	84	26	0	1,23
	%	76,4	23,6	0	
5) Kitabın sayfalarında kullanılan öğeler birbiriyle bütünlük oluşturmaktadır.	f	60	49	1	1,46
	%	54,5	44,5	0,9	
6) Kitaptaki resim, grafik, şekil ve tablolar öğrencinin gelişim seviyesine uygundur.	f	61	49	0	1,44
	%	55,5	44,5	0	

7)Kitaptaki resim, grafik, şekil ve tablolar sayfaya uygun yerleştirilmiştir.	f	64	41	5	1,46
	%	58,2	37,3	4,5	
8)Kitaptaki resim, grafik, şekil ve tabloların altında açıklamalara yer verilmiştir.	f	74	36	0	1,32
	%	67,3	32,7	0	
9)Kitapta kullanılan yazı puntosu öğrenci seviyesine uygundur.	f	76	29	5	1,35
	%	69,1	26,4	4,5	
10)Kitaptaki yazının baskısı açık, net ve anlaşılırdır.	f	96	14	0	1,12
	%	87,3	12,7	0	
11)Kitapta kullanılan başlık ve dipnotlar normal yazılardan ayırt edilebilecek koyulukta ve farklı yazı karakterleriyle yazılmıştır.	f	70	40	0	1,36
	%	63,6	36,4	0	
12)Kitaptaki başlıklar dikkat çekici ve anlaşılırdır.	f	64	46	0	1,41
	%	58,2	41,8	0	
13)Kitapta kullanılan kağıt ve karton kalitelidir.	f	67	43	0	1,39
	%	60,9	39,1	0	
14)Kitabın cildi dayanıklıdır.	f	52	48	10	1,61
	%	47,3	43,6	9,1	
15)Kitabın ön kapağı ilgi çekicidir.	f	56	50	4	1,52
	%	50,9	45,5	3,6	
16)Kitabın iç kapağında okul türü, sınıfı, basım yeri ve yazarlar açıkça yazılmıştır.	f	75	33	2	1,33
	%	68,2	30,0	1,8	

17) Kitabın iç kapağı ön kapakla uyumludur.	f	67	40	3	1,41
	%	60,9	36,4	2,7	
18) Sözlük kitapta yer alan yeni kavramların hepsini kapsamaktadır.	f	10	50	50	2,36
	%	9,1	45,5	45,5	
19) Kaynakça bölümü yeterlidir.	f	9	50	51	2,38
	%	8,2	45,5	46,4	

Ortaokul 5. sınıf yeni sosyal bilgiler ders kitabının öğretmen görüşlerine göre incelenip değerlendirilmesi için hazırlanan ve ortaokul 5. sınıflarda derse giren sosyal bilgiler öğretmenlerine uyguladığımız anketimizin tasarım, görsel düzen ve fiziksel yapı boyutuna ilişkin öğretmen görüşleri incelendiğinde bu boyutta yer alan 19 maddenin 17'sine (1,2,3,4,5,6,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17) tamamen katılıyorum şeklinde cevap veren öğretmenlerin oranı fazladır. Öğretmenler “Kitabın kapak tasarımı dersin içeriğine uygundur” maddesine % 60,9, “Kitabın boyutu öğrencilerin gelişim seviyesine uygundur” maddesine % 76, 4, Ankette yer alan 3. anket maddesine % 61, 9, 3. maddeden sonra gelen 4. maddeye % 76,4, sonrasındaki 5. maddeye % 54,5, yine anketin 6. maddesine %55,5, “Kitaptaki resim, grafik, şekil ve tablolar sayfaya uygun yerleştirilmiştir” maddesine % 58, 2, “Kitaptaki resim, grafik, şekil ve tabloların altında açıklamalara yer verilmiştir” maddesine % 67, 3, “Kitapta kullanılan yazı puntosu öğrenci seviyesine uygundur” maddesine % 69, 1, “Kitaptaki yazının baskısı; açık, net ve anlaşılırdır” maddesine % 87, 3, “Kitapta kullanılan başlık ve dipnotlar normal yazılardan ayırt edilebilecek koyulukta ve farklı yazı karakteri ile yazılmıştır” maddesine % 63, 6, “Kitaptaki başlıklar dikkat çekici ve anlaşılırdır” maddesine % 58, 2, “Kitapta kullanılan kağıt ve karton kalitelidir” maddesine % 60, 5, “Kitabın cildi dayanıklıdır” maddesine % 47,3, “Kitabın ön kapağı ilgi çekicidir” maddesine % 50,9, “Kitabın iç kapağında okul türü, sınıfı, basım yeri ve yazarlar açıkça yazılmıştır” maddesine % 68, 2, “Kitabın iç kapağı ön kapakla uyumludur” maddesine % 60,9 oranında tamamen katıldıklarını belirtmişlerdir. Öğretmenler, geriye kalan 2 maddeden 18. maddeye kısmen katılıyorum ve katılmıyorum şeklinde eşit oranda cevap vermişlerdir. 19.

Maddeye ise katılmıyorum diyenlerin oranı fazladır. “ Sözlük kitapta yer alan yeni kavramların hepsini kapsamaktadır” maddesine % 45,5 oranında eşit olarak kısmen katılıyorum ve katılmıyorum şeklinde cevap verilmiştir. “Kaynakça bölümü yeterlidir” maddesine % 46,4 oranında katılmıyorum şeklinde cevap vermişlerdir. Bu bulgulara göre öğretmenlerin genel olarak yeni sosyal bilgiler ders kitaplarının tasarım, görsel düzen ve fiziksel yapısına ilişkin görüşlerinin olumlu olduğu söylenebilir. Fakat özellikle kitabın sözlük ve kaynakça bölümüne yönelik çok olumlu düşüncelere sahip olmadıkları da ifade edilebilir.

2. İÇERİK BOYUTUNA İLİŞKİN BULGULAR VE YORUMLAR

Ortaokul 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabının öğretmen görüşlerine göre incelenip değerlendirilmesi amacıyla yapılan anketin içerik boyutuna ilişkin çıkan sonuçlar Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo.2 Ortaokul 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabının Öğretmen Görüşlerine Göre İçerik Boyutuna İlişkin Çıkan Sonuçları

B) İÇERİK	F/ %	Katılıyorum	Kısmen Katılıyorum	Katılmıyorum	X
20)İçerik sosyal bilgiler programına göre düzenlenmiştir.	f	71	38	1	1,36
	%	64,5	34,5	0,9	
21)Atatürk ilke ve inkılaplarını ilgili metinlerin konmasına özen gösterilmiştir.	f	72	38	0	1,34
	%	65,5	34,5	0	
22)Kitap içerik olarak öğrencinin ilgisini çekebilecek niteliktedir.	f	49	60	1	1,56
	%	44,5	54,5	0,9	
23)Kullanılan kavramlar sınıf düzeyine uygundur.	f	48	61	1	1,57
	%	43,6	55,5	0,9	
24)Kitapta yer alan okuma parçaları işlenen konuyla tutarlıdır.	f	64	46	0	1,41
	%	58,2	41,8	0	

25)Konuların işlenişinde öğrencilerin gelişim basamakları, ilgi, yetenek ve gereksinimleri dikkate alınmıştır.	f	55	51	4	1,53
	%	50,0	46,4	3,6	
26)Konular öğrencinin bilgi, beceri ve değer gelişimine katkıda bulunacak şekilde düzenlenmiştir.	f	57	52	1	1,49
	%	51,8	47,3	0,9	
27)Konular öğrencilerin problem çözme ve karar verme yeteneğini geliştirecek niteliktedir.	f	39	69	2	1,66
	%	35,5	62,7	1,8	
28)İçerikte yer alan tarihi olgular ve kültürel miras somutlaştırılarak verilmiştir.	f	52	52	6	1,58
	%	47,3	47,3	5,5	
29)İçerikte yer alan coğrafya konuları öğrenci yaş düzeyine uygundur.	f	45	62	3	1,61
	%	40,9	56,4	2,7	
30)Konular birbirinin devamı olacak şekilde düzenlenmiştir.	f	51	51	8	1,60
	%	46,4	46,4	7,3	
31)Konular öğrenciyi araştırmaya sevk edecek şekilde ele alınmıştır.	f	51	58	1	1,54
	%	46,4	52,7	0,9	
32)Konular öğrencileri bağımsız ve yaratıcı düşünmeye sevk edecek şekilde işlenmiştir.	f	39	68	3	1,67
	%	35,5	61,8	2,7	
33)Konuların işleniş ile diğer sözel dersler arasında bağlantı kurulabilmektedir.	f	63	43	4	1,46
	%	57,3	39,1	3,6	

34)Konuların işlenişinde yapılabilecek etkinliklerle ilgili bilgi sunulmuştur.	f	46	63	1	1,59
	%	41,8	57,3	0,9	
35)Kitapta öğrencilerin konular ile ilgili daha ayrıntılı bilgi alabilecekleri gerekli kaynaklar belirtilmiştir.	f	63	35	12	1,53
	%	57,3	31,8	10,9	
36)Kitapta temel ekonomik kavramlara yer verilmiştir.	f	65	37	8	1,48
	%	59,1	33,6	7,3	
37)Konular günceldir ve hayata uygulanabilir niteliktedir.	f	47	56	7	1,63
	%	42,7	50,9	6,4	
38)Konular geçmiş ile günümüz arasında bağlantı kurmaya yardımcı niteliktedir.	f	46	63	1	1,59
	%	41,8	57,3	0,9	
39)Kitapta kurumlar, gruplar ve bireyler arasındaki ilişkilere yer verilmiştir.	f	65	44	1	1,41
	%	59,1	40,0	0,9	
40)Kitapta demokratik bir toplumda iyi vatandaşlığı geliştirecek niteliklere yer verilmiştir.	f	66	43	1	1,40
	%	60,0	39,1	0,9	
41)Kitapta farklı kültürlerin, gelenek, görenek ve değerlerin anlaşılmasını sağlayan konulara yer verilmiştir.	f	68	42	0	1,38
	%	61,8	38,2	0	
42)Kitapta öğrencinin çevreye duyarlılığını arttıracak konulara yer verilmiştir.	f	60	50	0	1,45
	%	54,5	45,5	0	

İçerik boyutuna ilişkin öğretmen görüşleri incelendiğinde bu boyutta yer alan 23 maddenin 12'sine (20,21,24,25,26,33,35,36,39,40,41,42) tamamen katılıyorum şeklinde cevap vermişlerdir. Öğretmenler "İçerik sosyal bilgiler programına göre düzenlenmiştir" maddesine % 64, 5, "Atatürk ilke ve inkılaplarıyla ilgili metinlerin konmasına özen gösterilmiştir" maddesine % 65,5, Yapılan anketin 24. maddesine % 58, 2, sonrasında yer alan 25. maddeye % 50,0, "Konular öğrencinin bilgi, beceri ve değer gelişimine katkıda bulunacak şekilde düzenlenmiştir" maddesine %51,8, "Konuların işlenişi ile diğer sözel dersler arasında bağlantı kurulabilmektedir" maddesine %57,3, "Kitapta öğrencilerin konular ile ilgili daha ayrıntılı bilgi alabilecekleri gerekli kaynaklar belirtilmiştir" maddesine %57,3, "Kitapta temel ekonomik kavramlara yer verilmiştir" maddesine %59,1 "Kitapta kurumlar, gruplar ve bireyler arasındaki ilişkilere yer verilmiştir" maddesine %59,1, "Kitapta demokratik bir toplumda iyi vatandaşlığı geliştirecek niteliklere yer verilmiştir" maddesine % 60,0, "Kitapta farklı kültürlerin, gelenek, görenek ve değerlerin anlaşılmasını sağlayan konulara yer verilmiştir" maddesine % 61,8, "Kitapta öğrencinin çevreye duyarlılığını arttıracak konulara yer verilmiştir" maddesine % 54,5, oranında tamamen katıldıklarını belirtmişlerdir. Sadece 28. madde olan "İçerikte yer alan tarihi olgular ve kültürel miras somutlaştırılarak verilmiştir" maddesi" ve 30. madde olan "Konular birbirinin devamı olacak şekilde düzenlenmiştir" maddesine verilen katılıyorum ve kısmen katılıyorum cevapları eşit oranda çıkmıştır. Anketteki 28. madde "İçerikte yer alan tarihi olgular ve kültürel miras somutlaştırılarak verilmiştir" maddesine % 47,3 oranında katılıyorum ve kısmen katılıyorum cevabı verilirken 30. madde olan "Konular birbirinin devamı olacak şekilde düzenlenmiştir" maddesine % 46,4 oranında katılıyorum ve kısmen katılıyorum cevabı verilmiştir. Geriye kalan 9 maddeye ise (22,23,27,29,31,32,34,37,38,) öğretmenler kısmen katılıyorum şeklinde cevap vermişlerdir. 23 maddeden 9'una kısmen katılıyorum, iki maddesinde de katılıyorum ile kısmen katılıyorum oranlarının eşit olması öğretmenlerin yeni sosyal bilgiler ders kitaplarının içerik boyutunu kısmen olumlu buldukları şeklinde olumsuz bir durum olarak yorumlanabilir. Cevaplar incelendiğinde öğretmenlerin "Kitap içerik olarak öğrencinin ilgisini çekebilecek niteliktedir" maddesine % 54,5, "Kullanılan kavramlar sınıf düzeyine uygundur" maddesine %55,5, "Konular öğrencilerin problem

çözme ve karar verme yeteneğini geliştirecek niteliktedir” maddesine % 62,7, İçerikte yer alan coğrafya konuları öğrenci yaş düzeyine uygundur” maddesine % 56,4, “Konular öğrenciyi araştırmaya sevk edecek şekilde düzenlenmiştir” maddesine% 52,7 “Konular öğrencileri bağımsız ve yaratıcı düşünmeye sevk edecek şekilde işlenmiştir” maddesine % 61,8, “Konuların işlenişinde yapılabilecek etkinliklerle ilgili bilgi sunulmuştur” maddesine % 57,3, “Konular günceldir ve hayata uygulanabilir niteliktedir” maddesine % 50,9, “Konular geçmiş ile günümüz arasında bağlantı kurmaya yardımcı niteliktedir” maddesine %57,3 oranında kısmen katıldıklarını belirtmeleri dikkati çekmektedir. Anketin içerik boyutunda sorulan toplamda 23 sorunun 9’unda kısmen katılıyorum, 2 maddesinde de katılıyorum ve kısmen katılıyorum şeklinde bir sonuca ulaşılmıştır. Bu 23 soruya, öğretmenlerin yarıya yakını kısmen katılıyorum şeklinde cevap vermişlerdir. Buna göre öğretmenlerin kitabın içeriğinin düzenleniş şekline yönelik çok olumlu düşüncelere sahip olmadıkları söylenebilir.

3. DİL VE ANLATIM BOYUTUNA İLİŞKİN BULGULAR VE YORUMLAR

Ortaokul 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabının öğretmen görüşlerine göre incelenip değerlendirilmesi amacıyla yapılan anketin dil ve anlatım boyutuna ilişkin çıkan sonuçlar Tablo 3’de verilmiştir.

Tablo.3 Ortaokul 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabının Öğretmen Görüşlerine Göre Dil ve Anlatım Boyutuna İlişkin Çıkan Sonuçlar

C) DİL VE ANLATIM	F / %	Katılıyorum	Kısmen Katılıyorum	Katılmıyorum	X
43)Ders kitabının akıcı ve anlaşılır bir dili vardır.	f	56	52	2	1,50
	%	50,9	47,3	1,8	
44)Konu anlatımında noktalama ve yazım kurallarına uyulmuştur.	f	72	38	0	1,34
	%	65,5	34,5	0	

45)Konu anlatımında kullanılan sözcükler öğrenci seviyesine uygundur.	f	70	40	0	1,36
	%	63,6	36,4	0	
46)Cümle uzunlukları öğrenci seviyesine uygundur.	f	55	55	0	1,50
	%	50,0	50,0	0	
47)Cümle yapıları öğrenci seviyesine uygundur.	f	51	59	0	1,53
	%	46,	53,6	0	
48)Konu anlatımında paragraflar arasında bağlantılar açık şekilde kurulmuştur.	f	39	65	6	1,70
	%	35,5	59,1	5,5	
49)Konular betimleme, açıklama ve öyküleme anlatım şekillerini kullanılarak yazılmıştır.	f	53	51	6	1,57
	%	48,2	46,4	5,5	
50)Yabancı kelimelerin Türkçe okunuşları yanında gösterilmiştir.	f	75	35	0	1,31
	%	68,2	31,8	0	

Yapılan ankette dil ve anlatım boyutuna ilişkin öğretmen görüşleri incelendiğinde bu boyutta yer alan 8 maddenin 5'ine (43,44,45,49,50) tamamen katılıyorum diyen öğretmenlerin oranı fazladır. Yapılan ankette öğretmenler, “Ders kitabının akıcı ve anlaşılır bir dili vardır” maddesine % 50,9, “Konu anlatımında noktalama ve yazım kurallarına uyulmuştur” maddesine % 65,5, “Konu anlatımında kullanılan sözcükler öğrenci seviyesine uygundur” maddesine %63,6, “Konular betimleme, açıklama ve öyküleme anlatım şekilleri kullanılarak yazılmıştır” maddesine % 48,2, “Yabancı kelimelerin Türkçe okunuşları yanlarında gösterilmiştir” maddesine % 68,2 oranında tamamen katıldıklarını belirtmişlerdir. “Cümle uzunlukları öğrenci seviyesine uygundur” maddesine eşit oranda katılıyorum ve kısmen katılıyorum şeklinde cevap vermişlerdir. “Cümle uzunlukları öğrenci seviyesine uygundur”

maddesine % 50,0 oranında katılıyorum ve kısmen katılıyorum şeklinde cevap vermişlerdir. Anketin geriye kalan dil ve anlatım boyutundaki 2 soruya ise öğretmenler kısmen katılıyorum şeklinde cevap vermişlerdir. “Cümle yapıları öğrenci seviyesine uygundur” maddesine %53,6, “Konu anlatımında paragraflar arasında bağlantılar açık şekilde kurulmuştur” maddesine % 59,1 oranında kısmen katılıyorum şeklinde cevap verilmiştir. Bu bulgulara göre öğretmenlerin genel olarak yeni sosyal bilgiler ders kitaplarının dil ve anlatım boyutuna ilişkin görüşlerinin olumlu olduğu ancak kitaptaki cümle yapılarının biraz daha anlaşılır ve paragraflar arasındaki bağlantıları biraz daha belirgin olmasını istedikleri söylenebilir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırmada, ortaokul 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabı öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi, 50 maddelik genel toplama göre ve üç alt boyutta (tasarım-görsel düzen-fiziksel yapı, içerik, dil ve anlatım) incelenilmiştir. Araştırma sonuçları şu şekildedir:

Tasarım-Görsel Düzen-Fiziksel Yapı Boyutuna İlişkin Sonuçlar:

Ortaokul sosyal bilgiler 5. sınıf öğretmenleri, yeni sosyal bilgiler öğretim programına göre hazırlanmış MEB tarafından basılmış yeni sosyal bilgiler ders kitaplarını tasarım, görsel düzen ve fiziksel yapı bakımından genel olarak olumlu olarak değerlendirmişlerdir. Bu boyutta yer alan 19 maddelerden 17'sine tamamen katılıyorum şeklinde cevap vermişlerdir. 2 maddeye ise kısmen katılıyorum ve katılmıyorum cevaplarını vermişlerdir. Bu maddelere bakıldığında 18. maddeye kısmen katılmıyorum ve katılmıyorum diyenlerin oranı eşittir. 19. Maddeye ise katılmıyorum diyenlerin oranı fazladır. Öğretmenlerin katılmıyorum dedikleri maddeler incelendiğinde özellikle kitabın kaynakça ve sözlük bölümlerine yönelik çok olumlu düşüncelere sahip olmadıkları düşünülebilir.

Ali Ekber GÜLERSOY (2013) ideal ders kitabı arayışında sosyal bilgiler ders kitaplarının bazı özellikler açısından incelenmesine yönelik yapmış olduğu çalışmasında 6. Sınıf sosyal bilgiler ders kitabının sözlük kısmına ilişkin ortaya çıkan duruma göre, kitapta yer alan sözlüğün kitabın hacmi ve ünitelerin kazanımları-kavramlarıyla paralel olmadığı sonucuna varmıştır. Sözlüğün içerik olarak zenginleştirilmesi ve sözlüğe ek olarak coğrafi, ekonomik vb. terimlerin kitap sonunda yer alması gerekliliğini belirtmiştir. Ayrıca, ünitelerdeki metinlerde kaynakçaya pek atıf yapılmadığı bu durumun kaynaklardan yeterince yararlanılmadığını gösterdiğini belirtmektedir.

“Bireyin sözcük bilgisi, dilin özümsemesine katkıda bulunmakla kalmayıp; öğrencinin öğrendiği sözcükleri hayatının her aşamasında kullanmasına da olanak

sağlamaktadır. Sözcükler, bireyin dil becerilerini kullanmada daima başvurduğu iletişimsel bir becerinin anahtarıdır” (Vardar 1998: 190).

Öğrenciler yaşamlarında karşılaştıkları her durum, öğrencinin hafızasında bir kelime olarak yer eder. Şu halde ders kitaplarının sözlük bölümlerine daha fazla önem verilmesi ve öğrencinin mevcut olarak kendi bilgi dağarcığında bulunan sözcük bilgisinin daha da zenginleştirilerek kendini ve çevresini daha iyi anlamlandırması bakımından ders kitaplarındaki sözlük bölümü oldukça önemlidir.

Ders kitaplarında hazırlanırken faydalanılan kaynaklar müfredatın ön gördüğü şekilde yazarlar tarafından belirlenir ve bu kaynaklardan istifade edilir. Bu müfredat aynı zamanda o ders kitabının hazırlanmasında genel çerçeveyi çizmektedir. Bununla birlikte müfredat tek başına bu ders kitabının hazırlanmasında etken rol üstlenmez. Çünkü müfredat genel çerçeveyi belirlese de ders kitabının içeriğinin oluşması yazarlar, yayıncılar ve Milli Eğitim Bakanlığı'nın rol oynadığı geliştirme, hazırlama, inceleme ve onay süreci sonunda gerçekleşir. Ders kitabının kalitesi büyük ölçüde bu süreci belirleyen şart ve faktörlere bağlıdır (Öztürk, 2011: 24).

Ders kitaplarında konuların hazırlanmasında daha zengin bir kaynak alt yapısıyla çalışmak o konunun içeriğine zenginlik katacaktır. Ders kitaplarında ne kadar çok kaynaktan faydalanılırsa öğrencinin düşünce yapısı o derece zenginleşecektir. Seçilen kaynak metinlerle öğrencinin dil ve düşünce yapısı geliştirilmek istenmektedir (Karakuş, 2012: 2). Ders kitaplarında zengin bir kaynak kullanımının dışında aynı zamanda öğrencilere de bu kaynaklara ulaşmada öğretmenlerin yol gösterici olması ve öğrencilerin bu kaynaklara ulaşarak çocuğun kaynak kitap bilincine ulaşması sağlanmalıdır. Öğrenciyi bilgilendirmek, diğer kaynaklara da ulaşmasını sağlamak ve bu konuda öğrenciyi eğitmek açısından kaynakça bulunmalıdır (Alpan Bangir, 2008: 126).

Öğretmenlerin ortaokul 5. Sınıf sosyal bilgiler ders kitabının tasarım-görsel düzen-fiziksel boyutuna ilişkin görüşleri dikkate alındığında kitabın sözlük ve kaynakça bölümlerine daha fazla önem verilmesi önerilebilir.

İçerik Boyutuna İlişkin Sonuçlar:

Öğretmenler içerik boyutunu ise genel olarak kısmen olumlu olarak değerlendirmişlerdir. İçerik boyutunda yer alan 23 maddeden sadece 12'sine tamamen katılıyorum şeklinde cevap vermişlerdir.9 maddeye ise kısmen katılıyorum şeklinde cevap vermişlerdir.2 maddeye ise tamamen ve kısmen katılıyorum diyenlerin oranı eşittir. Öğretmenlerin kısmen katılıyorum dedikleri maddeler incelendiğinde kitabın içeriğinin düzenlenmesine yönelik çok olumlu düşüncelere sahip olmadıkları söylenebilir.

Ayşe Mentiş TAŞ (2007) yeni sosyal bilgiler ders kitaplarına ilişkin öğretmen görüşlerinin belirlenmesine yönelik yapmış olduğu çalışmasında öğretmenlerin içerik boyutunu genel olarak kısmen olumlu olarak değerlendirildiği sonucuna ulaşmıştır. Yapılan çalışma sonucunda öğretmenler içerik boyutunda yer alan 25 maddeden sadece 8'ine tamamen katılıyorum şeklinde cevap vermişlerdir.16 maddeye ise kısmen katılıyorum şeklinde cevap vermişlerdir.1 maddeye ise tamamen ve kısmen katılıyorum diyenlerin oranı eşittir. Öğretmenlerin kısmen katılıyorum dedikleri maddeler incelendiğinde kitabın içeriğinin düzenlenmesine yönelik çok olumlu düşüncelere sahip olmadıkları söylenebilir.

Ders kitaplarının seçiminde birinci özellik içeriktir. İçerik hazırlanırken de hedef kitlenin özellikleri dikkate alınarak hazırlanmalıdır (Vural, 2004: 119). İçerik boyutundaki 22. madde olan “Kitap içerik olarak öğrencinin ilgisini çekebilecek niteliktedir” maddesine kısmen katılıyorum diyenlerin oranı fazladır. Dolayısıyla kitabın ilgi çekme düzeyi ile ilgili olarak zayıf görüş belirtmişlerdir. Öğretim için ilk koşul, öğrenen bireyin öğrenmeye ilgi duymasıdır. O halde, bir ders kitabının ilk yapacağı iş, bireyde bu ilgiyi uyandırmaktır (Binbaşoğlu, 1994: 33). Öğretmenler 23. madde olan “Kullanılan kavramlar sınıf düzeyine uygundur” maddesine % 55,5 oranında kısmen katılıyorum cevabı vermişlerdir. Öğrencilerin konuyu rahatça kavramaları konu içerisinde geçen kavramların kendi düzeylerine uygunluğuyla da yakından ilgilidir. Kavram düzeyi, yazarın stili, kelime düzeyi ve söz dizimi kademeye uygun olmalıdır (Küçükahmet, 2003: 35). Öğretmenler içerik boyutunun

29. Maddesi olan Öğretmenler içerik boyutunun 29. Maddesi olan “İçerikte yer alan coğrafya konuları öğrenci yaş düzeyine uygundur” maddesine %56.4 oranında kısmen katılıyorum cevabı vermişlerdir. Bu açıdan baktığımızda öğretmenlerin 5. Sınıf sosyal bilgiler ders kitabına pek de olumlu bakmadıkları söylenebilir. “Konu alanı, değerlerin sunumu, ilgilerin gelişimi ve olgunluk gereksinimleri açısından çocuğun yaşına uygun olmalıdır” (Küçükahmet, 2003: 36). Öğretmenler anketin 27. maddesi olan “Konular öğrencilerin problem çözme ve karar verme yeteneğini geliştirecek niteliktedir” maddesine % 62,7 oranında, 31. maddesi olan “Konular öğrenciyi araştırmaya sevk edecek şekilde düzenlenmiştir” maddesine % 52,7, oranında ve 32. maddesi olan “Konular öğrencileri bağımsız ve yaratıcı düşünmeye sevk edecek şekilde işlenmiştir” maddesine % 61,8 oranında kısmen katılıyorum cevabı vermişlerdir. Bu üç maddeye öğretmenlerin kısmen katılıyorum şeklinde cevap vermeleri ders kitabının öğrenciyi araştırma, bağımsız düşünme, problem çözme noktalarında biraz zayıf kaldığı yönünde yorumlanabilir. Ders kitapları ezberciliğe kaçan bir yaklaşımı benimsememeli tam aksine öğrencinin derse aktif olarak katılımını sağlamalı ve düşünme ve araştırmaya sevk edici bir nitelikte olmalıdır. Katılımcılığı artıran öğrenme durumları, öğrenenlerin öğrenme durumlarını içselleştirmelerini ve nasıl öğrendiklerine yönelik anlayış kazanmaları sağlamaktadır. Öğrencilerin sınıf ortamlarında aktif olmaları sorunların parçası olmalarına ve sorunlara çözüm yolları aramalarına olanak sağlayacağından bireylerin bilgilerini kendilerinin oluşturmalarına olanak sağlayacaktır (Kaya, Topçu ve Kop, 2014: 1330). Öğretmenler anketin 37. maddesi olan “Konular günceldir ve hayata uygulanabilir niteliktedir” maddesine % 50,9 oranında kısmen katılıyorum cevabını vermişlerdir. Öğretmenler aynı zamanda 38. madde olan “Konular geçmiş ile günümüz arasında bağlantı kurmaya elverişli niteliktedir” maddesine de % 57,3 oranında kısmen katılıyorum cevabı vermişlerdir.

Ders kitaplarının hayattan kopuk olmaması, güncel yaşamdan parçalar taşıması ve aynı zamanda geçmiş ile günümüz arasında da bağ kurması, öğrencinin öğreniminde önemlidir. Güncel olayları daha iyi anlayabilmek için dersin konusu ile ilişkilendirmek, geçmişte meydana gelmiş olan benzer bir olayla karşılaştırmak çok önemlidir. Böylelikle olayın sebebi anlaşılır, daha doğru değerlendirmeler yapılabilir

ve ilerisi için daha sağlıklı öngörülerde bulunulabilir (Demirkaya Gedik, 2008: 119). Öğrenme ve öğretme yaşantılarının, bir başka deyişle eğitim durumlarının içine çekilen içerik, artık bir öğretim aracı, içerik düzenlemeye ilişkin görüşlerse öğretim stratejisi olarak düşünülüp tartışılmaktadır” (Bilen, 2002: 31). Buna göre içeriğin düzenlenmesi ve sunuluş şekli ile programın amaçlarının gerçekleşmesi arasında doğrudan bir ilişkinin söz konusu olduğu söylenebilir.

Öğretmenlerin içerik boyutuna ilişkin görüşleri dikkate alındığında, öğretmenlerin yüksek oranda ‘kısmen katılıyorum’ şeklinde cevap verdikleri içerikle ilgili konuların geliştirilmesine daha fazla önem verilmesi önerilebilir.

Dil ve Anlatım Boyutuna İlişkin Sonuçlar:

Dil ve anlatım boyutunu ise öğretmenler genel olarak olumlu olarak değerlendirmişlerdir. Bu boyutta yer alan 8 maddenin 5’ine (43,44,45,49,50) tamamen katılıyorum diyen öğretmenlerin oranı fazladır. 2 maddeye ise kısmen katılıyorum şeklinde cevap vermişlerdir. Ankete ki 1 maddeye ise öğretmenler eşit oranda katıyorum ve kısmen katılıyorum cevabı vermişlerdir. Öğretmenlerin kısmen katılıyorum dedikleri maddeler incelendiğinde ders kitaplarındaki cümle yapılarının biraz daha akıcı ve anlaşılır olmasını istedikleri söylenebilir.

Ahmet NALÇACI (2011) ilköğretim 5. Sınıf sosyal bilgiler ders kitabının öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesine yönelik çalışmasında dil boyutuna ilişkin sonuçlarda “Gereksiz kelimeler kullanılmıştır.” %43.8, olduğu; Kısmen yönünde görüş belirtenlerin yüzdesi yüksek olanlara bakıldığında, “Kavramların kullanımında tutarlılık sağlanmıştır.” %41.3, “Kelimeler, öğrencilerin okuma becerilerine uygundur.” %38.8 olduğu sonucuna varmıştır.

Ders kitaplarında kullanılacak dil, metinlerde akıcılık, sade, anlaşılır, öğrencilerin bildiği ve kullandığı kavramlardan oluşan kısa ve öz bir Türkçe olmalıdır. Öğrencilerin öğrenme ve gelişim basamakları dikkate alınarak seviyelerine uygun dil ve ifadeler kullanılmalıdır (Tertemiz, Ercan ve Kayabaşı, 2001: 21). Şu

halde öğrencinin ders kitabını etkili ve verimli bir şekilde kullanmasında kitabın dil ve anlatım özellikleri de oldukça önemlidir.

Öğretmenlerin dil ve anlatım boyutuna ilişkin görüşleri dikkate alındığında akıcı ve anlaşılır bir dil kullanılmasına daha fazla özen gösterilmesi önerilebilir.

KAYNAKÇA

- Akdağ, H. Oğuz, R. Tatar, O. ve Subaşı, Y. (2014). Ortaokul Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarının Güncel Olaylar Bağlamında Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*. Sayı 2, 49-65.
- Akpınar, M. ve Kaymakçı, S. (2012). Ülkemizde Sosyal Bilgiler Öğretiminin Genel Amaçlarına Karşılaştırmalı Bir Bakış. *Kastamonu Üniversitesi Kastamonu Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt 20, Sayı 2, 605-626.
- Akyüz, Y. (2011). *Türk Eğitim Tarihi* (8. Baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Alpan Bangir, G. (2008). Ders Kitaplarındaki Metin Tasarımı. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*. Cilt 6, Sayı 1, 107-134.
- Anıl, H. (2000). Okul Deneyimi Kapsamında Sosyal Bilgiler Dersini Gözleyen Öğretmen Adaylarının Görüşlerine Göre Sosyal Bilgiler Öğretiminin Değerlendirilmesi. *Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. Cilt 10, Sayı 2, 17-38.
- Aytür, Ü. (1998). Fen ve Sosyal Bilim İkilemi. S. Karakaş, (Ed.), *Türkiye 'de Sosyal Bilimlerin Gelişmesi ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Sempozyumu* (1. Baskı içinde (7-17). Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Baloğlu, B. (2009). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemi* (4. Baskı). İstanbul: Der Yayınları.
- Barth, J. L. ve Demirbaş, A. (1997). *İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretimi*. Ankara: YÖK/Dünya Bankası Yayınları.
- Bilen, M. (2002). *Plandan Uygulamaya Öğretim* (1. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Bilgili, A. S. (2009). Geçmişten Günümüze Sosyal Bilimler ve Sosyal Bilgiler. A. S. Bilgili, (Ed.), *Sosyal Bilgilerin Temelleri* (2. Baskı) içinde (1-34). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Binbaşıoğlu, C. (1994). Ders Kitapları Üzerine. *Çağdaş Eğitim Dergisi* . Sayı 195, 33.
- Ceyhan, E. ve Yiğit, B. (2003). *Konu Alanı Ders Kitabı İncelemesi* (Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.

- Çengelci, T. (2013). Sosyal Bilgiler Dersinde Yararlanılan Toplumsal ve Küresel Kaynakların Belirlenmesi. *Elektronik sosyal Bilimler Dergisi*. Cilt 12, Sayı 43, 219-236.
- Demir, S. B. ve Akengin, H. (2012). *Hikayelerle Sosyal Bilgiler Öğretimi* (2. Baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Ders Kitapları İle Eğitim Araçlarının İncelenmesi ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönerge, Mayıs 29, 2015, Erişim: mevzuat.meb.gov.tr/html/2589_0.html adresinden alınmıştır.
- Doğanay, A. (2003). Bölümün adı. C. Öztürk ve D. Dilek, (Ed.), *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi*. (2. Baskı) içinde (1-34). Ankara: Pegem Yayınları.
- Duverger, M. (1999). *Sosyal Bilimlere Giriş* (2 Baskı). (Çev.). Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Evin, İ. ve Kafadar O. (2004). İlköğretim Sosyal Bilgiler Programının ve Ders Kitaplarının Ulusal ve Evrensel Değerler Yönünden İçerik Çözümlemesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*. Cilt 32, Sayı 2, 293-302.
- Gömleksiz, M. N. ve Kan, A. Ü. (2007). Yeni Sosyal Bilgiler Öğretim Programının Araştırma, İletişim ve Türkçeyi Doğru, Etkili ve Güzel Kullanma Becerilerini Kazandırmadaki Etkililik Düzeyine İlişkin Öğrenci Görüşleri (Diyarbakır İli Örneği). *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. Cilt 17, Sayı 2, 135-162.
- Gülersoy, A. E. (2013). İdeal Ders Kitabı Arayışında Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarının Bazı Özellikler Açısından İncelenmesi. *International Journal of New Trends in Arts, Sports and Science Education*. Cilt 2, Sayı 1, 8-26.
- Kabapınar, Y. (2002). *Bir Öğretim Materyali Olarak Yaşam Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Ders Kitapları Yaşam Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi* (Baskı). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Kamber, T. Acun, İ. ve Akar, C. (2011). İlköğretim Birinci Kademe Sosyal Bilgiler Öğretim Programının Uygulanabilirliği. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. Cilt 4, Sayı 2, 195-218.
- Kan, Ç. (2010). A.B.D ve Türkiye’de Sosyal Bilgilerin Tarihsel Gelişimi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt 30, Sayı 2, 663-662.
- Karakuş, N. (2012). *Türkçe Öğretiminde Kaynak Metin Kullanımı* (1. Baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.

- Karasar, N. (2013). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri* (25. Baskı). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Kaya, B. Topçu, E. ve Kop, Y. (2014). 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Çalışma Kitaplarının Yapılandırmacı Öğrenme Yaklaşımı Açısından İncelenmesi. *International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkishor Turkic*. Sayı 5, 1327-1340.
- Kaya, E. (2006). *Türkiye'nin Avrupa Birliği ile Bütünleşmesi Sürecinde Sosyal Bilgiler Dersinin İşlevselliği* (1. Baskı). Eskişehir: T.C. Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Keat, R. & Urry, J. (1994). *Bilim Olarak Sosyal Teori* (1. Baskı). (N. Çelebi, Çev.). Ankara: İmge Kitapevi.
- Keçe, M. ve Merey, Z. (2011). İlköğretim Sosyal Bilgiler Kazanımlarının Sosyal Bilimler Disiplinlerine ve Disiplinlerarası Anlayışa Uygunluğunun Belirlenmesi. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. Cilt 8, Sayı 1, 110-139.
- Keser, H. (2004). İlköğretim 4. Sınıf Bilgisayar Ders Kitaplarının Görsel Tasarım İlkelerine Göre Değerlendirilmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*. Cilt 2, Sayı 3, 261-280.
- Keskin, Y. ve Coşkun Keskin, (2013). İlkokul (İlköğretim) Sosyal Bilgiler Programlarında Milli Bilinç ve Barış Değerinin Tarihsel Serüveni. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*. Sayı 3, 51-86.
- Kılıncı, E. (2013). Sosyal Bilgiler Öğretmen Eğitiminde Güncel Tartışmalar. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. Cilt 6, Sayı 4, 75-93.
- Konuk, O. ve Bayram, A. K. (Ed.). (2009). *Sosyal Bilim Etik ve Yöntem* (2. Baskı). Ankara: Adres Yayınları.
- Köstüklü, N. (1998). *Sosyal Bilimler ve Tarih Öğretimi* (1. Baskı). Konya: Kuzucular Ofset.
- Kuş, Z. Çelikkaya, T. (2010). Sosyal Bilgiler Öğretimi İçin Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Beklentileri. *Yüçüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. Cilt 7, Sayı 2, 69-91.
- Küçükahmet, L. (Ed.). (2003). *Konu Alanı Ders Kitabı İnceleme Kılavuzu* (3. Baskı). Ankara: Nobel Yayınları.

- Memişoğlu, S. P. ve İsmetoğlu, M. (2013). Zorunlu Eğitimde 4+4+4 Uygulamasına İlişkin Okul Yöneticilerinin Görüşleri. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*. Cilt 2, Sayı 2, 14-25.
- Oruç, Ş. ve Ulusoy, K. (2008). Sosyal Bilgiler Öğretimi Alanında Yapılan Tez Çalışmaları. *Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi*. Sayı 26, 121-132.
- Öcal, A. ve Yiğittir, S. (2007). İlköğretim Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarının Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi (Kırıkkale Örneği). *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*. Cilt 8, Sayı 1, 51-61
- Özkan, R. ve Tutkun S. B. (2014). İlköğretim Alan Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarının Görsel Boyut Ve İçerik Tutarlılığı Açısından Değerlendirilmesi. *The Journal of Social Science Education*. Sayı 24, 371-386.
- Öztürk, İ. H. (2011). Ders Kitaplarında Özgünlük Sorunu ve Nedenleri: Tarih Ders Kitapları Örneği. *Educational Policy Analysis and Strategic Research*. Cilt 6, Sayı 1, 23-37.
- Safran, M. (2008). Sosyal Bilgiler Öğretimine Bakış, B. Tay ve A. Öcal (Ed.), Özel Öğretim Yöntemleriyle Sosyal Bilgiler Öğretimi (1. Baskı) içinde (1-19). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Safran, M. ve Ata, B. (2003). *Öğrencilerin Tarih Metinlerinden Anlam Çıkarmalarına Yönelik Araştırmalara Bir Bakış* (Baskı). Ankara: Gündüz Yayıncılık.
- Semenderoğlu, A. ve Gülersoy, A. E. (2005). Eski ve Yeni 4-5. Sınıf Sosyal Bilgiler Programlarının Değerlendirilmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*. Sayı 18, 141-152.
- Semerci, Ç. (2004). İlköğretim Türkçe ve Matematik Ders Kitaplarını Genel Değerlendirme Ölçeği. *Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. Cilt 28, Sayı 1, 49-54.
- Sönmez, V. (1997). *Sosyal Bilgiler Öğretimi Öğretmen Kılavuzu* (2. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Sönmez, V. ve Alacapınar, F. G. (2011). *Örneklendirilmiş Bilimsel Araştırma Yöntemleri* (1. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.

- Şahin, H. (2004). Etkili Bir Sosyal Bilgiler Ders Kitabının Nitelikleri. *Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*. Sayı 9, 365-375.
- Talim Terbiye Kurulunca Yayımlanmış Öğretim Programları, Mayıs 29, 2015, Erişim:www.rehberlikportal.com/...ogretim...ogretimprogramlari/1779.html adresinden alınmıştır.
- Tarman, B. Ergür, Ş. ve Eryıldız, F. (2012). Yenilenen Sosyal Bilgiler Programına Dair Bir Değerlendirme. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. Cilt 11, Sayı 1, 103-135.
- Taş M. A. (2007). Yeni Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarına İlişkin Öğretmen Görüşlerinin Belirlenmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. Sayı 17, 519-531.
- Taşlı, İ. (2003). İlköğretim Okulları Sosyal Bilgiler Derslerinin Planlanmasında Öğrenci Kılavuzlu Çalışmaya Ait Öğretmen Tutumları. *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. Cilt 1, Sayı 1, 101-110.
- Tertemiz, N. Ercan, L. ve Kayabaşı, Y. (2001). Küçükahmet, L. (Ed.). Ders Kitabı ve Eğitimdeki Önemi. *Konu Alanı Ders Kitabı İnceleme Kılavuzu* (1.Baskı) içinde (1-31). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Ulusoy, K. (2008). Sosyal Bilgilerde Ders Kitapları, B. Tay ve A. Öcal (Ed.), Özel Öğretim Yöntemleriyle Sosyal Bilgiler Öğretimi (1. Baskı) içinde (191-216). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Ünlüer, G. ve Yaşar, Ş. (2012). Sosyal Bilgiler Dersinde Gazete Kullanımına İlişkin Öğrenci Görüşleri. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. Sayı 1, 43-57.
- Vardar, B. (1998). *Dilbilimin Temel Kavram ve İlkeleri*. İstanbul: Multilingual Yayınları.
- Vural, B. (2004). *Eğitim-Öğretimde Teknoloji ve Materyal Kullanımı* (2. Baskı). İstanbul: Hayat Yayıncılık.
- Yaşar, Ş. Çengelci Köse, T. Göz, N. L. ve Gürdoğan Bayır, Ö. (2015). Sosyal Bilgiler Dersinde Öğrenci Merkezli Öğretme-Öğrenme Süreçlerinin Etkililiği: Bir Meta Analiz Çalışması. *Anadolu Journal of Educational Sciences International*. Sayı 1, 38-56.

EKLER DİZİNİ

	Sayfa
EK 1. Araştırma İzin Belgesi.....	64
EK 2. Anket Formu.....	68

Evrak Tarih ve Sayısı: 10/12/2014-47611

T.C.
AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı

Sayı : 70813604-044-
Konu : Anketler

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgi : a) 21.11.2014 tarih ve 15761665-302.08.01-45279 sayılı yazı.
b) 01.12.2014 tarih ve 49809702/605/5904217 sayılı yazı.

Enstitünüz İlköğretim Anabilim Dalı Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Tezli Yüksek Lisans Programı öğrencisi Murat TURAN'ın "Ortaokul 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabının Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi" konulu tez çalışması kapsamında Afyonkarahisar İl Millî Eğitim Müdürlüğüne bağlı Ortaokullarda anket çalışması yapması talebinin uygun görülmesine ilişkin ilgi (b) yazı ve ekleri ilişikte gönderilmiştir.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

e-İmzalıdır
Prof.Dr. Mehmet Kemalettin ÇONKAR
Rektör a.
Rektör Yardımcısı

EK :
İlgi (b) yazı ve ekleri (5 sayfa)

Evrakı Doğrulamak İçin : <http://193.255.51.76/enVision/Dogrula/LCE63B>

Afyon Kocatepe Üniversitesi Ahmet Necdet Sezer Kampüsü Rektörlük Binası B Blok Kat:1 Afyon
Tel:0272 2281124 Faks:0272 2281181
E-Posta :gensek@aku.edu.tr

Bu belge 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununun 5. Maddesi gereğince güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

T.C.
AFYONKARAHİSAR VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 49809702/605/5904217
Konu: Araştırma İzinleri

01/12/2014

AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİNE
(Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı)

İlgi : Valilik Makamının 30.11.2014 tarihli ve 5846181 sayılı olur yazısı.

Müdürlüğümüze bağlı kurum ve kuruluşlarda yapılması planlanan araştırmalar için, Müdürlüğümüz Strateji Geliştirme (AR-GE) Birimi "Millî Eğitim Bakanlığı Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü" tarafından 07/03/2012 tarihli ve B.08.0.YET.00.20.00.0/3616 sayılı bakanlık onayı ile yayınlanan Genelge doğrultusunda ilgili izin talebini incelemiş olup "Valilik Oluru" ve "Onaylanmış Veri Toplama Aracı" ekte gönderilmiştir.

Gereğini arz ederim.

Metin YALÇIN
İl Millî Eğitim Müdürü

EKLER:

- 1-Valilik Oluru (1 Adet)
- 2- Onaylanmış Veri Toplama Aracı (2 sayfa)
- 3- Okul İsim Listesi (1 Sayfa)

Bu evrakın 5070 Sayılı Kanun Gereğince
E-İMZA ile imzalandığı tasdik olunur
01/12/2014

Karaman İş Mik K:4 AFYONKARAHİSAR
Elektronik Ağ: www.meb.gov.tr
e-posta: stratejigelistirme03@meb.gov.tr

Ayrıntılı bilgi için: D. KIZIL TEPE - Memur
Tel: +9 272) 213 76 06 129
Faks: +9 272) 213 76 05

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <http://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden: 8fde-b3e3-3933-4c80-c4eb kodu ile teyit edilebilir.

T.C.
AFYONKARAHİSAR VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 49809702/605/5846181
Konu: Araştırma İzni

30/11/2014

VALİLİK MAKAMINA

İlgi : Afyon Kocatepe Üniv. Öğrenci İşleri Daire Başkanlığının 24.11.2014 tarih ve 18287 sayılı yazısı.

Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Tezli Yüksek Lisans Programı öğrencisi Murat TURAN'ın 2014-2015 öğretim yılında "Ortaokul 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabının Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi" konulu tez çalışması kapsamında Afyonkarahisar ili merkeze bağlı Ortaokullarda anket çalışmaları yapmaları, anket çalışmaları tamamlandıktan sonra sonuçlarının birer örneğinin İl Millî Eğitim Müdürlüğü'ne teslim edilmesi, Müdürlüğümüz Strateji Geliştirme (Ar-Ge) birimi teklifi doğrultusunda, müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamınızda uygun görülmesi halinde oturlarınıza arz ederim.

Fatih AKÇİL
İl Millî Eğitim Müdürü V.

OLUR
30/11/2014

Akgün CORAY
Vali a.
Vali Yardımcısı

EKLER:

- 1- Anket Formu (2 Sayfa)
- 3- Okul İsim Listesi (1 Sayfa)

Karaman İy. Mh. K-4 AFYONKARAHİSAR
Elektronik Ağ: www.meb.gov.tr
e-posta: stratejigelistirme@meb.gov.tr

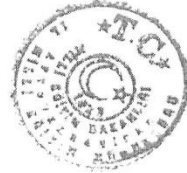
Ayrıntılı bilgi için: D. KIZILTEPE - Memur
Tel: (0 272) 213 76 06-129
Faks: (0 272) 213 76 05

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <http://www.saglik-sorgu.meb.gov.tr> adresinden 5345-a732-3808-9244-4742 koda ile tebliğ edilmiştir.

Evrak Tarih ve Sayısı: 24/11/2014-18287

APYONKARAHİSAR MERKEZE BAĞLI ORTAOKULLAR

- 1-AKÇİN YÖRÜKOĞLU ATILLA MİLLİK ORTAOKULU
- 2-ALİ ÇETİNKAYA ORTAOKULU
- 3-ANİTKAYA İMAM HATİP ORTAOKULU
- 4-ANİTKAYA ORTAOKULU
- 5-ATAKÖY İMAM HATİP ORTAOKULU
- 6-ATAKÖY ORTAOKULU
- 7-AYŞEGÜL ARSOY ORTAOKULU
- 8-BAYRAK TEPE ORTAOKULU
- 9-BEYYAZI ORTAOKULU
- 10-BEYYAZI ORTAOKULU
- 11-BOZDOĞAN HALİMÖRÜ ORTAOKULU
- 12-BUYUKKALEÇİK İMAM HATİP ORTAOKULU
- 13-BUYUKKALEÇİK ORTAOKULU
- 14-ÇAVDARLI ŞEHİT ER HÜSEYİN OĞUT ORTAOKULU
- 15-ÇAYIRBAĞ GAZİ ORTAOKULU
- 16-ÇAYIRBAĞ İMAM HATİP ORTAOKULU
- 17-ÇİFTLİK ÖĞRETMEN HAMZA KESMAN ORTAOKULU
- 18-DEĞİRMENAYVALI AHMET BAYRAM ORTAOKULU
- 19-DİMLİPİNAR ORTAOKULU
- 20-EKREM YAVUZ ORTAOKULU
- 21-ERKMEN ORTAOKULU
- 22-ERTUĞRULGAZİ ORTAOKULU
- 23-FETHİBEY ORTAOKULU
- 24-GEBECELER ORTAOKULU
- 25-HACI AHMET ÖZSOY ORTAOKULU
- 26-HACI HAYRİYE ÖZSOY ORTAOKULU
- 27-HİSARBANK 100. YIL ORTAOKULU
- 28-HOCA AHMET YESEVİ ORTAOKULU
- 29-HÜRİYE AŞKAR ORTAOKULU
- 30-HÜSEYİN SUMER ORTAOKULU
- 31-İŞİKLAR İMAM HATİP ORTAOKULU
- 32-İŞİKLAR KÖÇ A TEPE ORTAOKULU
- 33-İŞİKLAR ŞEKİR ORTAOKULU
- 34-KADAFIÇIĞI ORTAOKULU
- 35-KADINANA İMAM HATİP ORTAOKULU
- 36-KARAAŞLAN ORTAOKULU
- 37-KARAHİSAR İŞİTME ENGELLİLER ORTAOKULU
- 38-KISLACIK ORTAOKULU
- 39-KIZILDAĞ ORTAOKULU
- 40-KÖÇ A TEPE ORTAOKULU
- 41-RÖPRÜLÜ ŞEHİT RAMİZ DEMİR ORTAOKULU
- 42-KÜÇÜKÇOBANLI ORTAOKULU
- 43-MAREŞAL FEVZİ ÇAKMAK ORTAOKULU
- 44-MEHMET AKİF ERSOY İMAM HATİP ORTAOKULU
- 45-MEHMET AKİF ERSOY ORTAOKULU
- 46-MEHMET YAĞCIOĞLU ORTAOKULU
- 47-MERKEZ TOKİ YATILI BÖLGE ORTAOKULU
- 48-METİNYE DİMLİ ORTAOKULU
- 49-NERİMAN İBRAHİM KÖÇÜKKURT ORTAOKULU
- 50-NURİBEY İMAM HATİP ORTAOKULU
- 51-NURİBEY İSMET ATILLA ORTAOKULU
- 52-ORUÇOĞLU ORTAOKULU
- 53-OSMAN ATILLA ORTAOKULU
- 54-ÖZERLER ORTAOKULU
- 55-ÖZLEM ÖZYURT ORTAOKULU
- 56-SADIKBEY ORTAOKULU
- 57-SALAR İMAM HATİP ORTAOKULU
- 58-SALAR ORTAOKULU
- 59-SUSUZ ORTAOKULU
- 60-SÜLDÜMENLİ İMAM HATİP ORTAOKULU
- 61-SÜLDÜMENLİ İSMET ATILLA ORTAOKULU
- 62-SULUN BALI-MUBAHAT AÇIKGÖZOĞLU ORTAOKULU
- 63-SÜMER İMAM HATİP ORTAOKULU
- 64-ŞEMSETTİN GÜNEŞ İMAM HATİP ORTAOKULU
- 65-ŞEMSETTİN KARAHİSARİ ORTAOKULU
- 66-SUKRÜ ÇELİKALAY İMAM HATİP ORTAOKULU
- 67-TİCARET DERSANESİ ORTAOKULU
- 68-YAVUZ SELİM İMAM HATİP ORTAOKULU
- 69-YUNUS EMRE ORTAOKULU
- 70-YÜKSEL VARLI ORTAOKULU
- 71-125. YIL ORTAOKULU
- 72-75. YIL ORTAOKULU

Bu belge 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununun 5. Maddesi gereğince güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Evrak Tarih ve Sayısı: 24/11/2014-18287

Değerli Öğretmenlerimiz;

Aşağıda sunulan anket 5. sınıf yeni sosyal bilgiler ders kitabının öğretmen görüşlerine göre incelenip değerlendirilmesi amacıyla hazırlanmıştır.

Anket 3 bölümden oluşmaktadır. Anketin birinci bölümünde ortaokul 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabının tasarım, görsel düzen ve fiziksel yapısına ilişkin sorular; ikinci bölümünde ders kitabının içeriğine ilişkin sorular; üçüncü ve son bölümünde ise ders kitabının dil ve anlatımına yönelik sorular yer almaktadır.

İlginize teşekkür ederiz.

Cinsiyet: Bay () Bayan ()

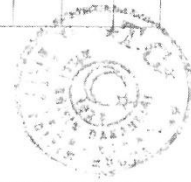
Yaş : 18-25 () 26-33 () 34-41 () 42-49 () 50- üzeri ()

Eğitim Durumunuz: Yüksekokul () Lisans () Yüksek Lisans () Doktora ()

Meslekte Kaçınıcı Yılıınız? 1-5 () 6-10 () 11-15 () 16-20 () 21-üzeri ()

Ders Kitabı İncelemesiyle İlgili Eğitim Alma Durumu: Aldım () Almadım ()

A- TASARIM-GÖRSEL DÜZEN -FİZİKSEL YAPI		Katılıyorum	Kısmen Katılıyorum	Katılmıyorum
1	Kitabın kapak tasarımı dersin içeriğine uygundur.			
2	Kitabın boyutu öğrencilerin gelişim seviyesine uygundur.			
3	Kitapta kullanılan renkler ilgi çekicidir.			
4	Kitapta kullanılan resimler gözün kolaylıkla algılayabileceği şekilde hazırlanmıştır.			
5	Kitabın sayfalarında kullanılan öğeler birbiriyle bütünlük oluşturmaktadır.			
6	Kitaptaki resim, grafik, şekil ve tablolar öğrencinin gelişim seviyesine uygundur.			
7	Kitaptaki resim, grafik, şekil ve tablolar sayfaya uygun yerleştirilmiştir.			
8	Kitaptaki resim, grafik, şekil ve tabloların altında açıklamalara yer verilmiştir.			
9	Kitapta kullanılan yazı puntosu öğrenci seviyesine uygundur.			
10	Kitaptaki yazının baskısı açık, net ve anlaşılırdır.			
11	Kitapta kullanılan başlık ve dipnotlar normal yazılardan ayırt edilebilecek koyulukta ve farklı yazı karakterleriyle yazılmıştır.			
12	Kitaptaki başlıklar dikkat çekici ve anlaşılırdır.			
13	Kitapta kullanılan kağıt ve karton kalitelidir.			
14	Kitabın cildi dayanıklıdır.			
15	Kitabın ön kapağı ilgi çekicidir.			
16	Kitabın iç kapağında okul türü, sınıfı, basım yeri ve yazarlar açıkça yazılmıştır.			
17	Kitabın iç kapağı ön kapakla uyumludur.			
18	Sözlük kitapta yer alan yeni kavramların hepsini kapsamaktadır.			
19	Kaynakça bölümü yeterlidir.			

Bu belge 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununun 5. Maddesi gereğince güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

B-İÇERİK		Tamamen Katılıyor	Kısmen Katılıyor	Hiç Katılmıyorum
20	İçerik sosyal bilgiler programına göre düzenlenmiştir.			
21	Atatürk ilke ve inkılaplarını ilgili metinlerin konmasına özen gösterilmiştir.			
22	Kitap içeriği olarak öğrencinin ilgisini çekebilecek niteliktedir.			
23	Kullanılan kavramlar sınıf düzeyine uygundur.			
24	Kitapta yer alan okuma parçaları işlenen konuyla tutarlıdır.			
25	Konuların işlenişinde öğrencilerin gelişim basamakları, ilgi, yetenek ve gereksinimleri dikkate alınmıştır.			
26	Konular öğrencinin bilgi, beceri ve değer gelişimine katkıda bulunacak şekilde düzenlenmiştir.			
27	Konular öğrencilerin problem çözme ve karar verme yeteneğini geliştirecek niteliktedir.			
28	İçerikte yer alan tarihi olgular ve kültürel miras somutlaştırılarak verilmiştir.			
29	İçerikte yer alan coğrafya konuları öğrenci yaş düzeyine uygundur.			
30	Konular birbirinin devamı olacak şekilde düzenlenmiştir.			
31	Konular öğrenciyi araştırmaya sevk edecek şekilde ele alınmıştır.			
32	Konular öğrencileri bağımsız ve yaratıcı düşünmeye sevk edecek şekilde işlenmiştir.			
33	Konuların işleniş ile diğer sözel dersler arasında bağlantı kurulabilmektedir.			
34	Konuların işlenişinde yapılabilecek etkinliklerle ilgili bilgi sunulmuştur.			
35	Kitapta öğrencilerin konular ile ilgili daha ayrıntılı bilgi alabilecekleri gerekli kaynaklar belirtilmiştir.			
36	Kitapta temel ekonomik kavramlara yer verilmiştir.			
37	Konular günceldir ve hayata uygulanabilir niteliktedir.			
38	Konular geçmiş ile günümüz arasında bağlantı kurmaya yardımcı niteliktedir.			
39	Kitapta kurumlar, gruplar ve bireyler arasındaki ilişkilere yer verilmiştir.			
40	Kitapta demokratik bir toplumda iyi vatandaşlığı geliştirecek niteliklere yer verilmiştir.			
41	Kitapta farklı kültürlerin, gelenek, görenek ve değerlerin anlaşılmasını sağlayan konulara yer verilmiştir.			
42	Kitapta öğrencinin çevreye duyarlılığını arttıracak konulara yer verilmiştir.			
C- DİL VE ANLATIM				
43	Ders kitabının akıcı ve anlaşılır bir dili vardır.			
44	Konu anlatımında noktalama ve yazım kurallarına uyulmuştur.			
45	Konu anlatımında kullanılan sözcükler öğrenci seviyesine uygundur.			
46	Cümle uzunlukları öğrenci seviyesine uygundur.			
47	Cümle yapıları öğrenci seviyesine uygundur.			
48	Konu anlatımında paragraflar arasında bağlantılar açık şekilde kurulmuştur.			
49	Konular betimleme, açıklama ve öyküleme anlatım şekillerini kullanarak yazılmıştır.			
50	Yabancı kelimelerin Türkçe okunuşları yanında gösterilmiştir.			

Bu belge 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununun 5. Maddesi gereğince güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

